

KANSALAISTIELI

No 9 1985
12,50 mk sis. lvv

-miehet kertovat

RATKAISU SUURSAARESSA

**AINOA
MAHDOLLISUUS**

**VÄINÖ LESKISEN
PORUKASSA**

KANSA TAISTELI

-miehet kertovat

16. 9. 1985
29. VUOSIKERTA

JULKAISIJA:
Sotamuseoidistys ry.

TOIMITUSNEUVOSTO
Puheenjohtaja L. Harvila, ev evp
N. Riuttala, ev evp, E. Pakkala, komdri evp
S. Alapuro, evl evp, E. Eräsaari, ev evp

PÄÄTOIMITTAJA: E. Eräsaari, ev evp

TOIMITUS
Töölönkatu 35 B, 00260 Helsinki 26,
puh. 44 62 42 kello 10-14.

YLEISSIHTEERI JA
TALOUDENHOITAJA
Tellervo Kaiponen

TAITTO: Kari Laine

TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET:
Postilokero 109, 00381 Helsinki 38
Puh. (90-) 120 670
Postisiirtotili 7259-1

ILMOITUSMYYNTI:
Höyläämötie 1 00380 H:ki
Puhelinvaihte (90-) 1201

VUODESSA 12 NUMEROA

TILAUSHINTA
12 kk 149,-
Nyt kaikkiin Pohjoismaihin
ilman postustisää.
Muihin m: hin: hintatiedot
tilaajapöytäkirjasta.

MAPAINO HELSINKI 1985

ISSN 0451-3371

N:o 9 TÄSÄ NUMEROSSA

- 294 JÜRSAAREN
YRISKYINEN
YSKUU 1944
- 300 SKANAN
KORVESTA LATVAAN
- 304 RAJUSTI RUKAVALLE
- 308 NIKKE PÄRMIN
MAINE ELÄÄ
- 310 VÄISKI LESKISEN
PORUKASSA SÄINIÖLLÄ
- 315 NÄIN TULTIIN
ALEKSANDROVKAAN
- 315 SE OLI AINOA
MAHDOLLISUUS
- 320 "ÄLKÄÄ TEHKÖ
PIENELLE PAHAA!"
- 322 SYYSKUUN NELJÄNTENÄ

KANNEN KUVA:
Taipaleenjoen taistelijat
kunnianosoituksella talvisodan
kaatuneiden muistomerkillä
lähtiessään asemista rauhan
tultua 1944

UNOHDETTU SUOMALAINEN

Jatkosodan päättyessä oli rauha tehtävä vahvemman ehdoilla. Sotien paineen kantaneet valtiomiehemme heitettiin sivuun ja tuomittiin taannehtivien poikkeuslakien perusteella.

Näkyvin hahmo oli tällöin entinen tasavallan presidentti Risto Ryti – mies, joka on tällä hetkellä lähes unohdettu.

Ryti oli ihmisenä mittava: tunnettu Englannin ystävä, kansainvälisen maineen saavuttanut finanssipoliitikko, Suomen Pankin pitkäaikainen pääjohtaja vuosina 1923–1939. Hän ei haaveillut vallasta eikä poliittisesta karrieristä.

Neuvostoliiton hyökättyä Suomeen ja maan ollessa hä-

dässä Ryti suostui vasta monien taivuttelujen jälkeen vastahakoisesti ottamaan ”tilapäisesti” vastaan pääministerin tehtävät päämääränä maan irrottaminen sodasta. Presidentti Kallion sairastuttua hän joutui vähitellen hoitamaan myös valtion päämiehen tehtäviä, 19.12.1940 alkaen virallisesti. Maa oli ahdingossa ja vastuun väistäminen olisi koettu rintamakarkuruutena.

Seuraavana vuonna jouduttiin jälleen sotaan. Maamme turvallisuuden parantamiseen ja Karjalan palauttamiseen tähtäävä yritys joutui parin vuoden kuluttua vaikeuksiin. Suomi alkoi Rydin johdolla tutkia mahdolli-

suuksia sodasta irtautumiseen, mutta Neuvostoliiton asenne ja Saksan sotilaallinen voima tekivät sen toistaiseksi mahdottomaksi.

Kriisi kärjisty venäläisten suurhyökkäykseen kesäkuussa 1944. Kannas murtui, Viipuri kukistui ja rintamakenraalit pelkäsivät puolustuksen luhistuvan. Tiedusteltaessa Neuvostoliitolta rauhanehtoja Stalin vaati ehdotonta antautumista. Rauhanneuvottelujen vuoksi Hitler katkaisi meille elintärkeät kuljetukset Saksasta.

Maa oli jälleen äärimmäisessä hädässä. Mannerheim otti 21.6. yhteyden Hitleriin ilmoittaen Suomen haluavan suhteiden parantamista. Saksan ulkoministeri von Ribbentrop saapui heti Helsinkiin vaatien sotilasliittoa.

Ryti keksi ainutlaatuisen ratkaisun: ylipäällikön ja hallituksen enemmistön tuella hän antoi Hitlerille henkilökohtaisen vakuutuksen olla tekemättä rauhaa ilman Saksan suostumusta. Näin hän tietoisesti ylitti toimivaltansa onnistuen tyydyttämään Hitlerin vaatimukset lähes katteettomalla paperilla. Täydennös Saksasta lähti jälleen käyntiin, rintama vaikiintui. Rauha tehtiin syksyllä edullisemmissä olosuhteissa Rydin erottua virastaan 1.8.1944.

Kokeneena valtiomiehenä ja juristina Ryti tiesi sinetöivänsä kohtalonsa lain mukaan katsoen kyseellisellä sopimuksella. Palkkio valtiomiesteosta, jonka ainoa päämäärä oli pyrkiminen maan itsenäisyyden takaavaan rauhaan, oli kymmenen vuotta kuritushuonetta.

Vaikeina sotavuosina kantoi raskaimman vastuun maan tulevaisuudesta kolmikko Ryti–Tanner–Mannerheim. Maa säilyi vapaana ja itsenäisenä. Mannerheimin ja Tannerin muistomerkit kertovat jälkipolville kansan arvostuksesta. Milloin Risto Ryti, traagisen kohtalon kokenut suomalainen, saa arvoisensa muistomerkin? □

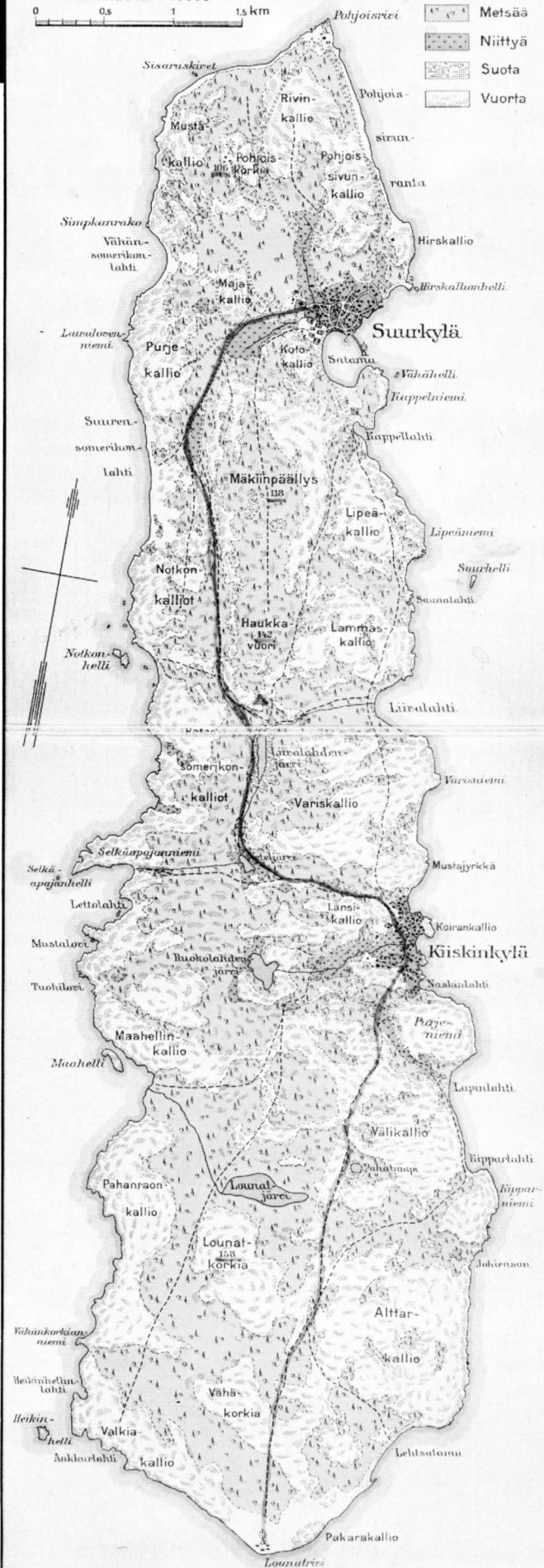
Suursaari (Hogland)

Mittakaava 1:45000

0 0.5 1 1.5 km

Selityksiä:

- Kyläteitä
- Metsäteitä
- Metsää
- Niittyä
- Suota
- Vuorta

Suursaaren taistelu oli Suomen rauha Neuvostoliiton kanssa

SUURSAARI syyskuu

LOKAKUUN 1. päivänä 1944 lähti eversti-luutnantti Martti Miettinen – pian sen jälkeen Mannerheim-ristin ritari ja myöhemmin kenraali – pienen jälkijoukon kanssa moottoriveneellä Suursaaresta kohti Suomen rannikkoa. Takana oli 23. syyskuuta alkanut, monessa mielessä hyvin rasittavaksikin käynyt saaren luovutus venäläisille välirauhan ehtojen mukaisesti.

Neljänkymmenen kilometrin päässä Suomen rannikosta yksinäisenä seisova kalliosaari oli syyskuun 1944 aikana elänyt vaiheen, josta ei puuttunut dramatiikkaa. Entiset aseveljet, joiden tiet Suomen ja Neuvostoliiton aselepo syyskuun 4. päivänä 1944 oli ohjannut eri suuntiin, olivat iskeneet siellä yhteen vihollisina kaksi viikkoa ennen saaren luovutusta.

Syyskuussa 1944 Suursaari oli monien mielestä eräänlainen iloton karkoituspaiikka – Suomenlahden aallot iskivät pimeässä yössä karuihin rantakallioihin. Saaren puolustajat puhuivat kolmea kieltä: suomea, ruotsia ja saksaa, viimemainittujen osuuden kuitenkin supistuesssa vain yhteen radiojoukkueeseen. Venäjän puhuminen oli lakannut Pajarin vallattua saaren maaliskuussa 1942.

Syyskuun 15. päivä 1944 toi äkillisen muutoksen kielisuhteisiin. Vuorokauden kahdenkin ajan saksaa puhuvilla oli jopa saaren enemmistöryhmän asema.

Viikkoa myöhemmin olivat kielisuhteet jälleen radikaalisti muuttuneet. Venäläiset olivat tulleet saarelle suurin voimin 23. syyskuuta ottaakseen sen välirauhan ehtojen mukaisesti hallintaansa.

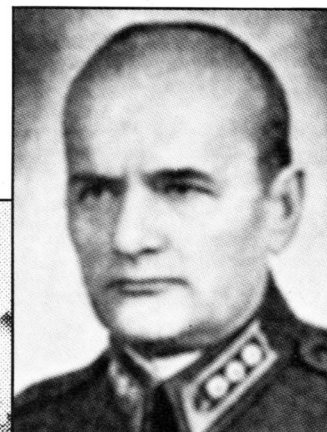
PUOLUSTUKSEN SOLMUKOHTA

Kahden ja puolen vuoden ajan toisen maailmansodan kaudesta oli Suursaari ollut ikään kuin saranana siinä luonnon ja ihmisten rakentamassa ketjussa, jonka yhdesä sen kanssa muodostivat Haapasaaret Suomen ja Tytärsaaret Viron rannikon puolella. Näiden luonnon rakentamien sulkujen välissä kulkivat miinakentät, jotka ensimmäisenä linjana ennen

men ulkopolitiikan kääntopiste. Oli tehty ratkaisu,
a. Sen velvoitteet täytettiin viimeistä piirtoa myöten.

SUURSAAREN myrskyinen 1944

PENTTI SALMELIN

Eversti Martti Juho Miettinen,
Suursaaren puolustuksen
komentaja, Mannerheim-ristin
ritari 152

Syysmyrsky lyö Satamalahden aallonmurtajaa vasten

länneämpänä kulkevaa Porkkalan-Naissaaren sulkulinjaa sitoivat Neuvostoliiton Punalippuista laivastoa Suomenlahden itäosiin.

Suursaareissa olevien ei tarvinnut kutsua mielikuvitusta avukseen eristettyyn asemaan uskoakseen. Mo-

lempiin suuntiin menen olivat lähimmät omat ja liittolaisten linnakkeet parinkymmenen kilometrin päässä. Suomen rannikon tavoitti vasta neljäkymmenen kilometrin takaa, Viron vieläkin kauempaa. Saaren tärkeä strateginen asema korostui

myös sen suhteellisen vahvassa miehityksessä: puolustuksesta vastasi noin 1700-miehinen rykmentti.

LUKKOA PURETAAN

Suomen ja Neuvostoliiton aselepo syyskuun alussa

merkitsi Suursaaren puolustajille tosiasiallisesti enemmän kuin mihin tuossa vaiheessa osattiin varautua. Välittömänä seurauksena oli sarja käskyjä, jotka merkitsivät linnoitustöiden lopettamista ja raskaan aseistuksen kuljettamista pois saarelta.

Runsaan viikon aikana raskasta tykkikalustoa siirtyikin sitten rannikolle samaan aikaan kun suomalaiset rauhanneuvottelijat Moskovassa yrittivät löytää tietä rauhaan.

Päämajan huolestuneisuus rauhanneuvottelujen pitkittyessä ja sitä seuranneet uudet valmiuskäskyt merkitsivät tosin evakuoinnin pysähtymistä syyskuun 11. päivän jälkeen ja jopa osittaista vahvistusten palauttamista saarelle, jonka komentaja oli jo ehtinyt esittää syvän huolestuneisuutensa puolustuskyvyn heikkenemisestä. Tosiasia oli kuitenkin, että syyskuun puolivälin yllätysiskut otti vastaan pahoin riisuttu linnakesaari, joka oli evakuoinnissa menettänyt jopa taistelevalle saarelle ensiarvoisen tärkeän valonheitinkalustonsa.

ASEVELJEYS RAKOILEE –

Suurelle liittolaiselle Suomen aselepo oli kuitenkin merkinnyt uutta tilannetta. Sellaisen varalta Saksa oli tehnyt suunnitelmia jo vuotta aikaisemmin, suomalaisten tällöin tunnustellessa tietä rauhaan.

Valppautta oli suomalaisella puolella toki lisätty myös saksalaisten suuntaan aselevon jälkeen. Saksalaisten liikkeitä oli kehoitettu seuraamaan tarkasti ja heti niistä raportoimaan.

Suursaaressa, jonka varuskunta oli vielä elokuussa viettänyt yhteistä huoletontrauhheilujuhlaa Tytärsaaresta saapuneiden saksalaisten aseveljien kanssa, oli tulossa oleva välirikko koettu konkreettisesti saareissa olleiden saksalaisten radiomittauslaitteiden räjäytyksenä, jonka yhteydessä yksi suomalainen sotilas oli saanut surmansa. Suomalainen yhdys-

upseeri oli lähtenyt saksalaisten käskyn mukaan Tytärsaaresta ja radioyhtys oli katkaistu.

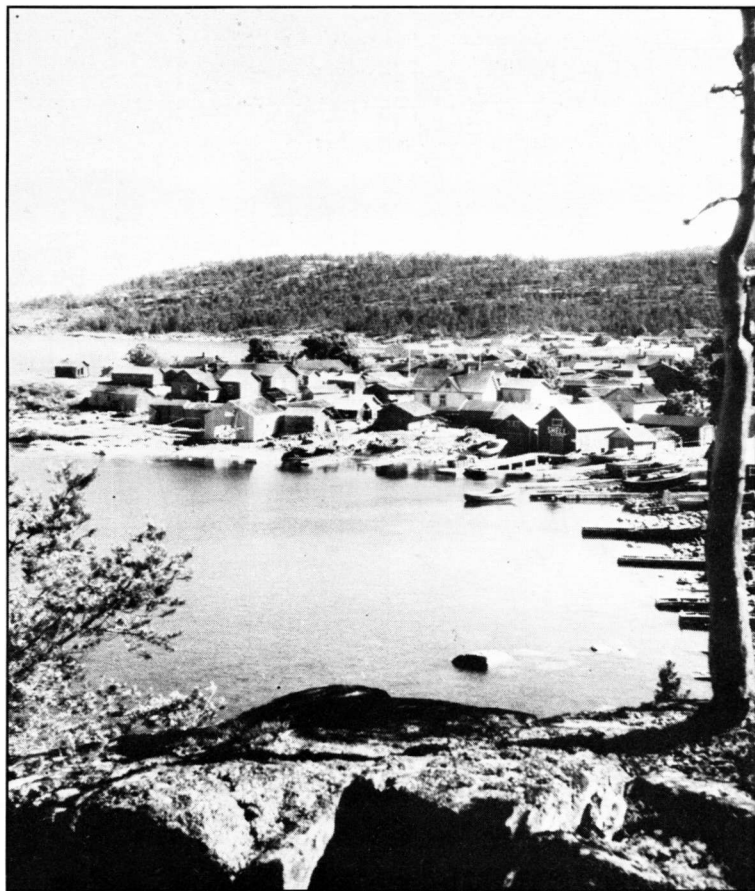
Merkkejä ei kuitenkaan pidetty erityisen hälyttävinä. Tähän viittaa sekin, että aselevon voimaan tullessa saaresta lähteneistä saksalaisista 27 palasi jo parin päivän kuluttua takaisin radio- ja tähystysasemaa pystyttämään. Tällä osastolla ja erityisesti sen johtajana toimivalla yliluutnantti *Wilhelm Müllerillä* tulikin sitten olemaan merkittävä sija tapahtumissa, jotka huipentuivat entisten aseveljien yhteenottoon syyskuun 15. päivän 1944 alkaessa.

– JA KATKEAA

Suomalaisten huomion keskittyessä edessä olevaan rauhantekoon tehtiin saksalaisella suunnalla ratkaisevat päätökset, jotka johtivat Suursaaren valtausyritykseen.

Syyskuun 3. päivänä Hitler, samalla kun hän luopui Ahvenanmaan miehityssuunnitelmasta (*Tanne West*), antoi esikäskyn Suursaaren valtauksen (*Tanne Ost*) toimeenpanosta. Yliluutnantti Müllerin pikainen paluu saarelle on nähtävä tähän ratkaisuun liittyvän. Saksalaiset halusivat varmistaa, oliko saari edelleen saatavissa saksalaisten valvontaan ilman vastarintaa, kuten oli ennakoitu kaikessa aikaisemmassa raportoinnissa. Eikä yhdysupseeri nytkään muuttanut käsitystään: hänen tulkintansa mukaan saaren komentaja ei asettuisi poikkiteloin, jos saksalaiset tulisivat.

Kun yhdysupseeri samalla ennakoiti saaren pikaista luovutusta venäläisille ja arvelin tapahtuvan todennäköisesti syyskuun 12. päivänä, lähti suurvalta yritykseen, jonka oikea hetki oli auttamattomasti kulkenut ohi. Virossa oli saksalainen rintama jo uhkaavasti vetäytynyt eikä Tallinnassa olevan itäisen Itämeren amiraalin esikunnassa ilmeisestikään

Suursaaren Kiiskinkylä

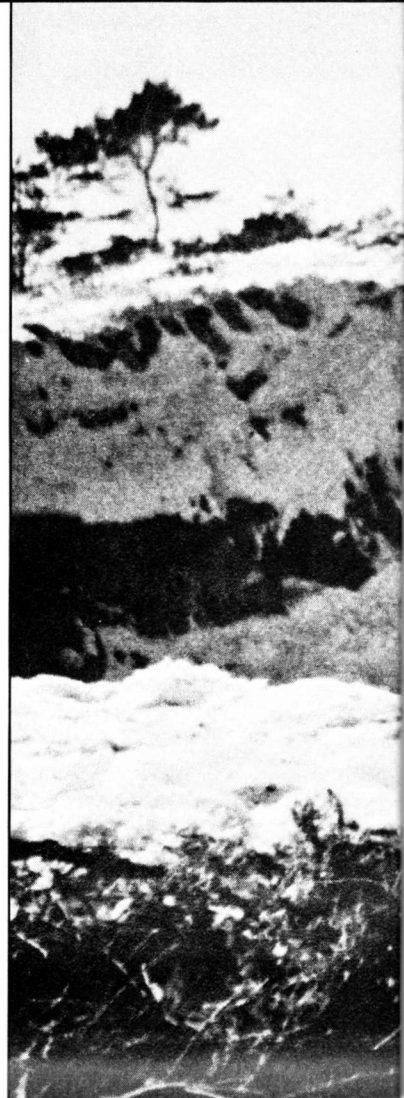
Osa tykistöä oli vielä saarella taisteluvälmiina

enää uskottu Suursaaren pelastavaan ihmeeseen.

Käsky oli kuitenkin käsky. Syyskuun 11. päivänä määrättiin operaatio *Tanne Ostin* toimeenpanosta niin, että hyökkäyshetki olisi syyskuun 15. päivän alkaessa.

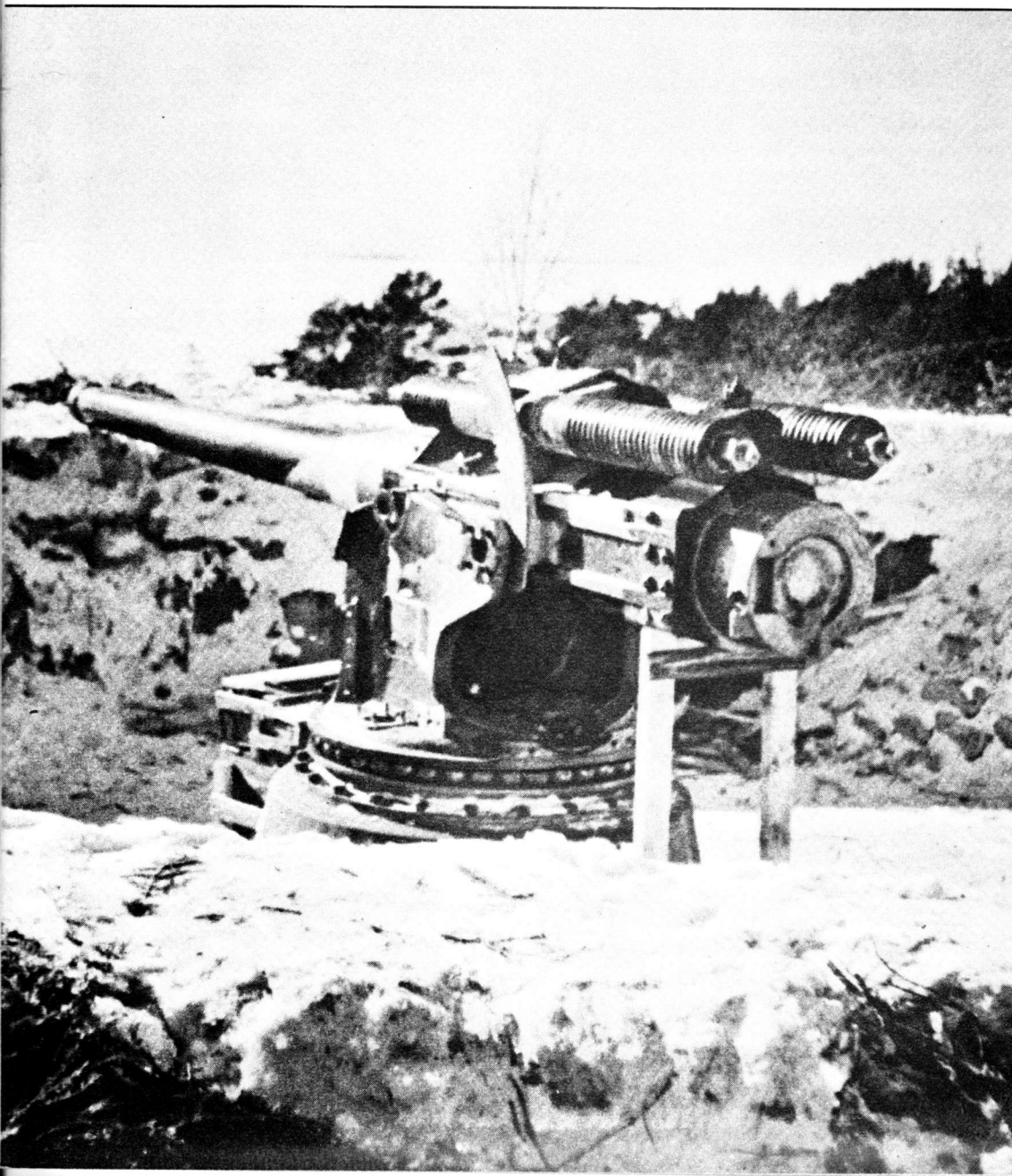
AUF WIEDERSEHEN!

Suomalaisten varovaisuus saksalaisten suuntaan näyttää käytettävissä olevan aineiston perusteella heränneen tosiasiallisesti vasta aivan välirikon aattotunnelmissa. Samaan aikaan kun *Tanne Ostin* esikäsky oli jo saanut aikaan kuumeisen valmistelutyön itäisen Itämeren amiraalin esikunnassa ja kun Suursaaren saksalainen yhdysupseeri lähetti tietoja saaren varustelutilan-

Satama rauhan aikana

teesta ja rauhoittavia raportteja komentajan yhteistyöhalusta viittaavat suomalaiset raportit vielä rauhalliseen eropäivän odotukseen. Koko eron dramatiikka ahtautui sitten muutamaa iltaa myöskin syyskuun 14. päivänä ja sitä seuranneeseen aseelliseen välienselvittelyyn syyskuun 15. päivän alkaessa.

Tapahtumia lähellä olleiden yksiköiden sotapäiväkirjat eivät ennen illan suussa 14.9. puhjennutta kriisiä viittaa mihinkään huolestuttavaan. Myös laivaston tilannekatsaus on aivan rutiininomainen.

Merivoimien komentaja, kenraaliluutnantti *Väinö Valve* oli ollut edellisenä iltana mukana saksalaisten meriupseerien lähtiäisjuhlassa ja oli saamalla Utössä saattamassa maasta poistuvia – kaikki näytti sujuvan kitkatta.

Surssaessa tapahtui päivän aikana eräitä tykkipatterien siirtoja, joilla tähdättiin puolustuksen parantamiseen, mutta samanaikaisesti jatkui evakuointia valmiileva toiminta. Tulenjohtokaapeleiden ojia kaivettiin auki ja saaren länsipuolelle saapuivat illansuussa hinaaja ja kaapelialus vesikuunte-luaseman nostotöihin.

Päivä oli kaunis ja ennusti myös tyyntä yötä. Saariväestö oli saanut viihdytykseen elokuvaesityksen, joka pyöri kasinolla.

KUMPI ON VIHOLLINEN?

Rauhallinen elämänmeno katkesi äkillisesti kello 19.

Saksalaiselta esikuntalailvalta viimeisenä saattajana poistuneella suomalaisella yhdysupseerilla oli tuotavanaan merivoimien esikunnalle amiraali *Böhmerin* viesti, jossa ilmoitettiin saksalaisten miinoituksista Kotkan edustalla. Saksalaisten mukaan kysymyksessä ei ollut suomalaisille vihamielinen teko, vaan varotoimi venäläisiä varten.

Tämänsuuntaisen tulkinnan myös merivoimien esi-

syyskuu 1944

kunta antoi tiedotuksessa alaisilleen yksiköille. Miinoitus, joka oli jo käytännössä havaittu myös Kotkan edustan pattereilta, laukaisi kuitenkin siihen asti rauhallisen päivän täydeksi toimeliaisuudeksi.

Suursaassa everstiluutnantti Miettinen tulkitse tahtunutta kuten oli tosiasiassa tarkoitettakin: saari määrättiin täysvalmiuteen. Komentajalla oli saksalaisen yhdysupseerin kanssa käytyjen keskustelujen perusteella omat aavistuksensa siitä, mitä saattoi olla tulossa.

Merivoimien esikunta lähetti illan aikana kaksi sanomaa, jotka yhdessä kuvaavat tilanteen kaksijakoisuutta: toisessa kehoitettiin puolen yön jälkeen suhtautumaan saksalaisiin puolueettomuusvartiosta 1939 annettujen määräysten mukaisesti ja tarvittaessa käyttämään asevoimaa. Toisessa sanomassa taas esitettiin huoli venäläisten mahdollisista yrityksistä vallata suomalaisia tukikohtia nyt muuttuneessa tilanteessa ja kehoitettiin pitämään yllä täyttä taisteluvälistä.

Pieni maa oli yhtäkkiä ajautumassa kahden suurvallan puristukseen.

YHTEYSUPSEERI MUUTTUU VAKOILIJAKSI

Suursaassa oli edelleen ongelmana siellä olevan saksalaisosaston lähettäminen pois ennen määrääjän umpeen kulumista.

Saksalaiset oli siirretty jo Suurkylän satamaan, mutta tavanomaisten lähtövalmistelujen sijasta heidän havaittiin pystyttävän sinne radioasemaa, joka myös aloitti toimintansa. Yliluutnantti Müllerillä oli tässä vaiheessa jo ilmeisen konkreettinen oh-

jaustehtävä: saksalainen maihinnousulaivasto oli lähtenyt liikkeelle tukikohtistaan Viron rannikolta ilmeisesti puolen yön aikaan noin 40 aluksen voimin Suursaaren edustalle.

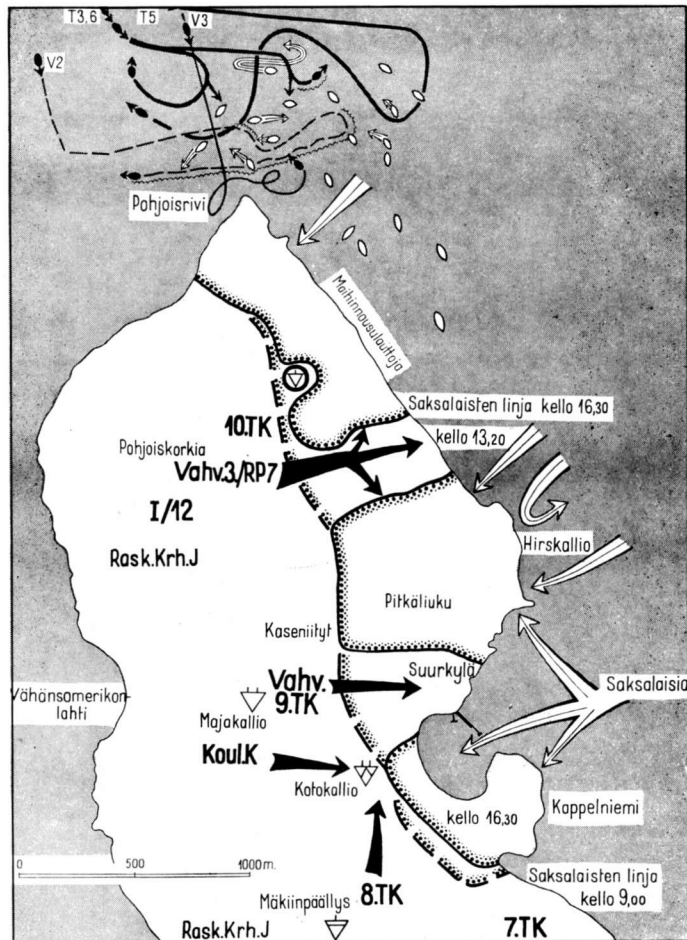
Toimintaohjeena oli edelleen saaren haltuunotto ensisijaisesti ilman aseellista selkkausta. Toimintaa varmisti hävittäjäosasto ja vielä kauempana selustavarmistuksena risteilijä *Prinz Eugen*. Mutta kaiken piti sujua ilman taistelua, näin vakuutti Müller raporteissaan loppuun saakka.

Jo ennen miinoitustietoja olivat Suurkylän satamaan saapuneet suomalaiset vartiomootoriveneet 10 ja 14. Merivoimien esikunnan määräyksen mukaan niiden tuli siirtää Tytärsaaren Suursaassa vielä olevat saksalaiset, elleivät noutajat saapuisi ajoissa.

Kun saksalaisten tulon sitten ilmoitettiin lykkääntyvän, sai rykmentin komentaja kello 23.30 käskyn ryhtyä saksalaisten laivaukseen. Vielä ennen puolta yötä näiden ilmoitettiin olevan laivoissa lähtöä varten.

RUUTI PALAA

Puolentoista tunnin aikana tästä etenpäin tapahtumat

vyöryivät nopeaa vauhtia. Suursaaren hiljainen, kuutamoton pimeys vaihtui taistelun ääniksi ja tuhansien vallojuova-ammusten kirjoksi.

Satamaan työntyivät suomalaisten kielloista huolimatta

↑ Tällä alueella taisteltiin. Saksalaisten hyökkäys ja suomalaisten vastahyökkäys 15.9.1944

↓ "Saksaa kuului edestä ja takaa." Tilanne on sekava pimeässä syysyössä

kymmenen minuuttia puoliyön jälkeen saksalainen rai-vaaja. Monien Suursaaren upseereidenkin tuntemalla komentajakapteeni *Kiefferillä* oli tuotavanaan antautumisesitys everstiluutnantti Miettiselle.

Pienessä satamatoimistossa kävivät nämä kaksi vanhaa tuttua viidentoista minuutin keskustelun, jonka jälkeen suomalainen alalohkon komentaja sai määräyksen saattaa saksalaisen takaisin laivalleen. Kapteeni *Kauko Orasvuo* muistaa tunnelman elävänä vielä neljän vuosikymmenen jälkeen: saksalaisten alusten tykit seurasivat hänen jokaista askeltaan takaisin rannalle, jossa kaksi rantavarmistukseen lähetettyä ryhmää saaren tarkastavan upseerin, kapteeni *V.J. Ihalaisen* kanssa odottivat ratkaisua.

Eikä sitä tarvinnut kauan odottaa. Saksalaisia alkoi purkautua laivoista ja uusia aluksia työntyä Suurkylän lahteen.

Taisteluhälytys oli annettu heti neuvottelun päätyttyä ja kello 00.55 välähti ensimmäinen tykkipatterin suuliekki kyläkattilan laidalla olevalta ilmatorjuntapatterilta.

Hetkeksi tuli keskeytettyä, koska näytti siltä, että

saksalaiset sittenkin luopuivat pelistä. Tämä toivetauko kesti vain kymmenen minuuttia, minkä jälkeen taistelu oli käynnissä niin käsiasein Suurkylässä kuin patterien ja laivatykkien välisenä. Pilkkopimeää yötä valaisivat vain tykkien suuliekit, valojuovaluotien radat ja pian eräät palamaan syttyvät rakennukset.

Suurkylän maastoon lähetetty 9.Torjuntakomppania vetäytyi kylän laitaa estelejoille, sinne myös vähitellen hakeutuivat satamassa olleet. Kaikki eivät sinne päässeet: satamaan jäi saksalaisten vangiksi mm. vuorolaivalla lähdössä olleita sotilaskotisisaria ja työvelvollisia, samoin sota- ja kuljetusalusten henkilöstöä.

ASEVELJET VASTAKKAIN

Suomalainen rykmentti oli ilman mainittavia ennakkovaroituksia joutunut tilanteeseen, jossa sitä vastassa oli suurilukuisempi ja maineeltaan kova siihenastinen asevelijoukko. Henkinen valmiuskin oli rakennettava äkkitilanteessa uudelleen – olihan jo ehditty tuodittautua aselevon mukanaan tuomaan vaara ohi -tilanteeseen.

Kohentautumista auttoi

nyt epäilemättä vaihtoehojen vähäisyys: tarjona ei ollut juuri muuta kuin mereen tunkeminen tai saksalainen sotavankeus.

Rivimiesten enemmistöllä tilanteessa ei ollut rasitteena paljonkaan henkilökohtaisia tunteita, kontaktit saksalaisin olivat olleet vähäisiä, pinnallisia tai olemattomia. Monien upseerien tilanne oli toinen: yhteydet etenkin Tytärsaaren saksalaisiin olivat ajoittain olleet hyvinkin vilkkaita.

Myös saksalaisia kunniamerkkejä oli putoillut. Niin rannikkopataljoonaa komentava kapteeni *Esko Laaksonen* kuin torjuntakomppanian päällikkö, luutnantti *Uljas Hämäläinenkin* kävivät taisteluun entisiä aseveljiä vastaan rautaristin nauha napinlävessään. Maihinnousua johtavan kommodori (*Kapitän Zur See*) *Karl Conrad Mecken* kaulassa riippui rautaristin ritariristi.

Tilannetta helpotti osaltaan se, että maininnousijat olivat pääasiassa outoa, Virossa varsin improvisoiden koottua väkeä.

Henkilödra matiikkaakaan ei silti puuttanut. Yhteenoton alkuvaiheissa kaatui rannalle luutnantti *Jorma Varjonon*, joka oli kunnialla puolustanut suo-

malaisten urheilumainetta monissa kilpailuissa saksalaisten kanssa. Aallonmurtaajalla tavoitti matkansa päin Tytärsaaren reservin komentaja, ratsumestari *Nordmann*, jota hänen suursaarelaiset tuttavansa kutsuivat leikkillisesti merellisemmällä tittelillä *Rittmeister zur See*.

SEKAVAA

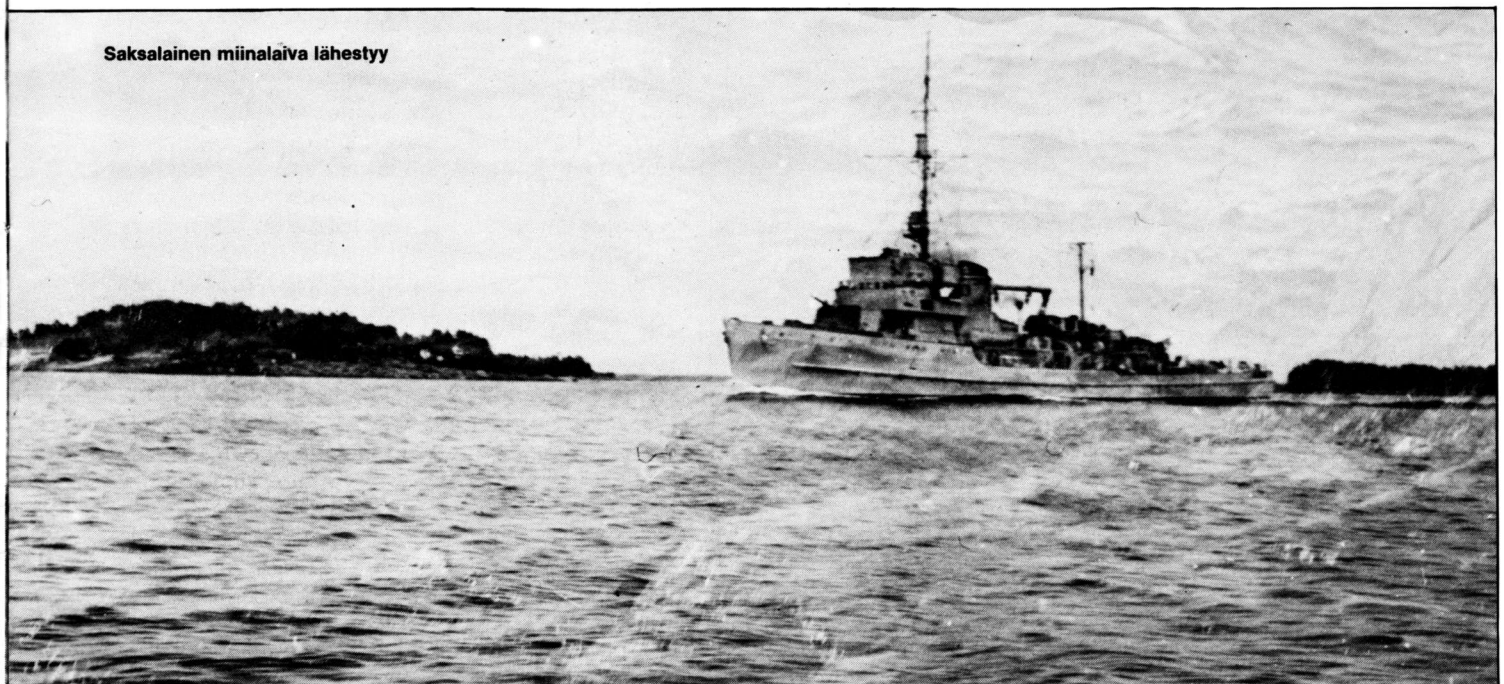
Useimmat tuona pimeänä syysyönä Suurkylän maastossa olleet suomalaiset muistavat tilanteen yhtenä syvimmin mieleensä jääneistä. Monesti ei ollut selvyyttä siitä, kuka oli missäkin, ”saksaa kuului edestä ja takaa ja sivulta”.

Kaiken aikaa toisenlaiseen vastaanottoon luottanut yliluutnantti Müller yritti uskaliaasti marssia suomalaisen komentajan luo hänelle tuttuun komentopaikkaan. Suomalainen ketju pysäytti marssin tulellaan ja entinen yhdysupseeri jatkoi matkaa vankina.

Aamun alkaessa valjeta alkoi tilanne hahmottua.

Saksalaiset olivat päässeet pureutumaan Suurkylään ja sen lähimaastoon, heidän partioitaan liikkui myös Pohjoiskorkean alueella. Aamun sarastaessa heidän onnistui myös tehdä suomalais-

Saksalainen miinalaiva lähestyy

syyskuu 1944

ten kannalta hankala valloitus ja ottaa haltuunsa sataman yläpuolella maihinnousijoita pippuroinut ilmatorjuntapatteri. Sen takaisinvaltaamiseksi suomalaiset saivat tehdä töitä puoleen päivään.

Yritykset maihinnousuun saaren vastarannalle olivat sen sijaan kilpistyneet tarkasti ampuvan patterin tuleen.

KRANAATIN- HEITTIMET AMPUIVAT MERIMAALAJA

Merkittäväntä osaa puoliksi aseista riisutussa saarella esitti jo aamuyön pimeistä tunneista alkaen luutnantti *Päiviö Norosen* johtama kranaatinheitinkomppania. Sen tulella pystyttiin peittämään tehokkaasti koko rantaviiva ja aamun valjetessa oli nähtävissä kranaatinheitinten tehokkuus myös niille vähemmän luonteenomaisessa merimaaliammunnassa.

Heittimistön nopea toiminta ilmeisesti ratkaisi tilanteen myös Suurkylässä aamun tuntien aikana. Luutnantti Hämäläinen havaitsi tällöin saksalaisten keskittävän joukkojaan vastaiskuun paikalla, jossa oli kranaatinheittimille valmiiksi mitattu maali. Voidaan pitää suomalaisten kannalta eräänlaisena onnettaren leikinä, että 25-vuotias komppanianpäällikkö reagoi nopeasti, että hän tavoitti vanhalta muistilta linjansa takaa puhelimen, että tuon puhelimen tapsit sattuivat olemaan vielä ehjinä ja että kranaatinheitinten valmius oli niin suuri kuin oli. Saksalaisten vastahyökkäys tyrehtyi kranaatteihin.

Oman panoksensa yölliseen taisteluun toi myös Suomen laivasto. Kotkassa

↑ Taistelu on päättynyt. Upotettu saksalainen maihinnousualus Suursaaren rannassa

↘ Hyödyttömän yrityksen satoa

← Ranta on jälleen omien joukkojen hallussa

moottoritorpedoveneitään hyvässä valmiudessa pitänyt komentajakapteeni – myöhempi amiraali – *Jouko Pirhonen* iski laivueellaan yllättäen Suursaarta tulittavan saksalaisen laivasto-osaston kimppuun ja upotti ainakin kaksi saksalaisalusta.

Saksalaisen maihinnousuosaston johtaja oli aamun valjetessa tukalassa tilanteessa ahtaaksi jääneessä silanpäässään.

Suuri osa raskaasta aseistuksesta, muonavaroista ja sidetarvikkeistakin oli pohjassa ammuttujen alusten mukana. Tilanne ei ollut sujunut ennakkointien mukaisesti: suomalaiset taistelivat.

Liioin ei ollut näkyvissä saksalaisten odottamaa tilanteen äkkimuutosta siten että venäläiset maihinnousijat olisivat puuttuneet peliin. Saksalaisten operaation toisena lähtöoletuksena oli näet ollut, että suomalaiset vastarintaakin tehdessään tekisivät sitä vain muodollisesti ja vain niin kauan kuin yhteinen rintama käännettäisiin maihin nousevia venäläisiä vastaan.

VENÄLÄISET TULEVAT!

Aamun sarastaessa neuvostoliittolaiset todella puuttuivat peliin, mutta toisella ta-

voin kuin saksalaiset olivat ennakoineet.

Aamuyön tunteina heidän päämajansa oli nimittäin tehnyt ratkaisunsa ja määräsi Itämeren laivaston ilmapuolustusvoimat antamaan ilmatukea taistelevalle saarelle. Näin kommodori Macke joutui aamusta kello seitsemästä lähtien havaitsemaan häntä tukeneen laivaston vetäytyvän länteen neuvostoliittolaisten lentokoneiden ahdistamana.

Vielä konkreettisemmin hän joukkoineen koki tämän taisteluun puuttumisen keskivälillä lähestyessä ja taas uudelleen iltapäivällä, kun raskaat neuvostoliittolaiset

syöksypommittajaläivueet takoivat ahdasta sillanpääsemaa pommeillaan ja aseillaan. Saksalaisen ilma-aseen tuki, jonka varaan maihinnousua ei muuttuneessa tilanteessa alunpitäenkään ollut voitu paljolti rakentaa, rajoittui vain yhteen merkittävään hyökkäykseen saaren pohjoispäähän.

VIESTI EI MENE PERILLE

Kommodori Mecken ongelmat on monissa saksalaisissa lähteissä pantu hänen viestiyhteyksiensä toimimattomuuden tiliin. Saksalaiset sota-asiakirjat todella vahvistavat sen, ettei Tallinna koskaan saanut Mecken tilanneselostuksia ja avunpyyntöjä. Ainoat viestit taistelun edistymisestä saatiin laivoilta, joilta ei taas ymmärrettävästi pystytty tilanteen tarkkaan kuvaamiseen. Tallinnan esikunnassa saatiin vielä maihinnousun alkuvaiheissa kirjata edistymisen suunnitelmien mukaisesti.

Pian alkoivat laivojen välittämät viestit kuitenkin kulkea yhä huolestuttavampaan suuntaan: neuvostoliittolaiset pommittavat, suomalaiset tekevät tiukkaa vastarintaa.

Puoleen päivään mennessä

Tallinna ei jatkuvista yrityksistään huolimatta ollut saanut yhteyttä komodori Meckeen, jonka radiomiehet Suursaaren Kasinon kellarissa tekivät turhaan työtään. Vasta iltopäivällä Tallinnaan saapunut Kieffer saattoi vahvistaa tiedot, jotka ennakoivat yrityksen täyttää epäonnistumista.

Tässä vaiheessa toivoa pidettiin tosin vielä elossa ja viisi alusta lähetettiin noutamaan Ahrenbergissa laivausta odottavaa täydennystä.

Suursaaren valtausyritys alkoi kuitenkin tällöin olla jo tosiasiallisesti ohi. Illan hämärässä saaren lähettyville tiedusteluun ja mahdolliseen muonatäydennykseen lähetetyt syöksyveneet saattoivat ilmoittaa vain taistelun saarella ilmeisesti päättyneen.

TUHANNEN VANGIN JONO

Näin oli tapahtunut.

Mecke joukkoineen oli jäänyt yksin ja taistelutahto oli sen myötä murentunut. Yksittäisiä osastoja antautui päivän mittaan, mutta pääjoukko piti iltaan asti sitkeästi puoliaan.

Suomalaisten valmistautuessa illan uudelleen hämärtyessä lopulliseen hyökkäykseen yhä ahtaammalle

tungettuja saksalaisia vastaan komodori Mecke päätyi ratkaisuun, joka rautaristin ritarille ei ollut helppo. Hän oli joutunut iltopäivän aikana suomalaisten vangiksi ja saattoi nyt suomalaisen komentajan korkealta komentopaikalta todeta joukkojensa toivotoman aseman.

Hän ilmoitti antautuvansa ehdoita.

Uusi pimeys oli jo käsillä, kun toistatuhantinen saksalainen vankikolonna aloitti marssinsa sijoituspaikkaansa saaren eteläpäätä kohti.

Mutta saaren valmius jatkui. Venäläiset moottoritorpedoveneet lähestyivät vilkuttaen Lavansaaren suunnasta, lännessä liikehti saksalainen osasto.

Kello 21:n jälkeen saatiin kuitenkin helpottava tieto suomalaisten moottoritorpedoveneiden partioinnista saaren luoteispuolella aina aamun sarastukseen asti. Suursaari palasi puolivalmiuteen kellon lähestyessä puolta yötä.

PITKÄ TIE ITÄÄN

Kun saksalainen komentaja seuraavana aamuna oli aamutoimissa upseeriensa kanssa, hän halusi vakuuttaa näille, ettei heitä uhkaisu luovutus Neuvostoliittoon.

Tämä komodoriin väkkuuttelu oli kuitenkin tarpeellista optimismia. Saksalaisten sotavankien tie kulki ensin Kuorsalon saareen ja sieltä heitä varten perustettuun vankileiriin Vääkysyssä.

Täällä Mecke upseerineen teki vielä yrityksen, joka olisi onnistuessaan tuonut katetta hänen vakuutuslelle, mutta saattanut suomalaiset hankalaan välikäteen. Eräänä aamuna havaittiin osan upseerivangeista paenneen majoituspaikastaan läheisen tien alitse johtavaa putkea pitkin.

Suurin osa paenneista palasi tai palautettiin jo saman tai seuraavan päivän aikana. Pakoa johtanut komodori tavoitettiin kuitenkin vasta runsaan viikon kuluttua, jolloin hän oli jo lähellä onnistumista piilouduttuaan Turun satamassa laivan hiiliruumaan.

Mecken kuten toistenkin saksalaisten vankien tie johti sitten luovutusehtojen mukaisesti itärajan taakse, josta osa heistä vuosien jälkeen palasi kotimaahansa. Viimeisten joukossa oli komodori Mecke, joka Neuvostoliitossa pitkän rangaistusleirituomion saaneena vapautui liittokansleri Adenauerin käymien sotavankien palautusneuvottelujen jälkeen vasta vuoden 1955 lopulla.

KÄÄNNEKOHTA

Toisen maailmansodan kokonaisuudessa Suursaaren taistelu 1944 oli epäilemättä vain vähäinen välinäytös. Sotilaallisesti mitaten se oli sitä myös Suomen vaiheissa toisen maailmansodan aikana. Suomen tulevaa suuntautumista ajatellen se merkitsi kuitenkin käännekohtaa, joka antoi ajankohtaisena tapahtumana todistusaineistoa suomalaisille rauhanneuvottelijoille Moskovaan.

Samalla se viitoitti uuden kauden alkua. Entisestä aseveljestä oli ensi kertaa tullut käytännössä vihollinen ja entisestä vihollisesta avun antaja. □

SULO LEPPÄLÄ

Kaskanan korvesta Latvaan

Syyskuussa 1941 eteni suomalainen 7.Divisioona vaivalloisesti tiettömän Kaskanan korven läpi vihollisen selustaan. Divisioonan saavuttua Latvan aseman seuduilla Leningra-

din–Petroskoin raudan tuntumaan se joutui rajuihin taisteluihin aluetta puolustavan venäläisen JR 3:n kanssa. JR 9:n I Pataljoonan mies kertoo.

Kapteeni Aarne Juutilainen, "Marokon Kahu", komensi jatkosodassa JR 9:n I Pataljoonaa

On päästy rautatien tuntumaan

PALVELIN JR 9:n I Pataljoonan Konekiväärikomppaniassa. Joukkueemme oli koko hyökkäysvaiheen ajan ollut alistettuna kapteeni *Juutilaisen* eli Marokon Kauhun komppanialle.

Kaskanan pitkä korpitaival oli ottanut koville. Huolto ei pysynyt mukana ja olimme jo kolme päivää olleet ilman ruokaa. Kaikki olivat loppuun väsyneitä, nälkäisiä ja kättyisiä.

– Ei mihinkään ennen kuin saadaan ruokaa! uhoi joku.

Kuului hyväksyvää mutinaa.

– Saatana – jo kolme vuorokautta ilman ruoan murentakaan!

– Tässähän vapisee kohta niin että pöksyt putoo jaloista, jupisi joku.

KAUHUN PUHUTTELU

Nuori vänrikki, jonka sota-

kokemus oli vielä vähäinen, oli juuri antanut valmistautumiskäskyn etenemisen jatkamiseksi. Nyt hän kuvitteli porukan olevan ilmiäpölyssä ja poistui vähin äänin paikalta.

Hetken kuluttua hän palasi Marokon Kauhun seurassa.

– Kuulkaapas nyt, syntiset! aloitti Kahu. – Kenttäkeitin on tulossa parin kilometrin päässä ja samoin kuiva muona. Mikäs teihin nyt on mennyt, kun olette tähän asti tapelleet kuin itse perkeleet?! Kävelin juuri tuolla korvessa veresten karhun jälkien ohi. Jos nyt joku ei pysy porukassa, saa kyllä jäädä yksin tänne. Se kaveri joutuu kyllä kiipeämään puuhun ettei karhut syö – ja sinne ei kyllä tule enempää kuivaa kuin märkääkään muonaa!

Joku jo naurahti. Tilanne oli lauennut.

Samassa kuului edestä tykin lähtölaukaukset ja kranaatit iskivät suhahtaen ympärille. Uuden yhteislaukauksen ääni kuului sirpaleiden ujelluksen läpi.

Porukka veti maihin, vain Kahu jäi pystyyn koputellen käärmeennahkapiiskallaan saapasvarteen.

Kun kuului yhä uusia lähtölaukauksia, alkoivat miehet hajaantua kuka minekin.

– Mihin helkkariin te lähette?! mesosi Kahu. – Eihän nyt hätä ole tämän näköinen...

Vieläkään tuo helkkarin korsto ei liikahtanut paikaltaan! Tuntui ihan siltä että sirpaleet tekivät ylimääräisen kaaren sen kohdalla.

Sitten tapahtui kummia: vain muutaman sadan metrin päästä takaamme avasi oma tykistö kiivaan tulen – räjähti ryhmä, toinen ja heti perään isku.

Miten ihmeessä ne olivat saaneet tykit ja ammuksat korven läpi! Kunniotuksemme tykkimiehiä kohtaan kohosi huippulukemiin.

Vanjan tykit vaikenivat sillä sekunnilla. Tuli täydellinen hiljaisuus – vain korvat jäivät soimaan.

Korpiataval ottaa koville

Konekivääri vartioi mottia

ETEEPÄIN!

Järjestyttiin tielle. Marssi jatkui. Vaikka soppaa ei vielä näkynytäkään oli purnaustuystin unohtunut.

Suunnilleen kilometrin päässä tapasimme matalan kumpareen takana aivan tien vieressä neljä tuliterää kenttätykkiä. Niiden ympärillä oli tiheässä kranaattikuoppia, kaatuneita vihollisen tykkimiehiä, ruokailuvälineitä ja muuta kamaa. Meikäläinen tykistö oli tehnyt kymppin arvoista työtä, jota ei tarvinnut käsipelillä parannella! Sen tarkan tulen ansiosta pääsimme vaivatta kiinni maantiehen, jonka

luota löydettiin lisää vihollisen kalustoa.

Korpivaellus oli päättynyt.

Ylitimme tien ja käännyimme kohti Muurmannin rataa ja Latvian asemaa, jonne kuulemma oli syntymässä motti. Saimme tietää, että meikäläiset ovat jo painaneet vihollisen asema-alueelle pohjoisesta. Meidän piti sulkea motti etelästä. Vastassa kerrottiin olevan vajaan rykmentin kaikkine kamoineen.

Illan hämärtyessä läksimme liikkeelle. Saavuimme kapean suon reunaan. Sen takana näkyi ratapiha ase-

marakennuksineen. Konekivääriasemastamme oli aseman seinään matkaa vain 120 metriä.

Pimeän aikana kaivoimme asemat ja raivasimme vesureilla ampuma-alaa. Suurimmat puut jätettiin näkösuojaksi paikoilleen.

MOTTI METELÖI

Aamupuolella yötä yritti vihollinen pimeän turvin äkkirynnäköllä murtautua motista ulos. Vartiomiehet olivat kuitenkin valppaina, asemat miehitettiin nopeasti ja ankara torjuntatuli tuotti hyökkääjälle suuria tappioi-

Latvan kaunista kylää livinäjoen varrella itäisellä Aunuksen kannaksella

Kaskanan korvesta Latvaan

ta. Sen oli allapäin vetäydyttävä takaisin toivottomaan ansaansa.

Päivä kului hiljalleen yksittäisten laukausten silloin tällöin muistuttaessa sotatilasta. Venäläiset ryhtyivät ammuskelemaan šrapnelleja, jotka poksahtelivat korkealla ilmassa aiheuttamatta mitään vahinkoa.

Seuraavana yönä vanjat yrittivät murtoa pohjoiseen, mutta tälläkin kertaa heidät torjuttiin verisesti. Nälkäisinä ja väsyneinä, haavoittuneitaan kantaen, oli naapurien taas vetäydyttävä toivottomaan loukkuunsa.

Päivän valjettua tähyestimme mottiin. Siellä näytti olevan miestä kuin meren

Eteenpäin – hitaasti mutta varmasti

mutaa. Väsyneet soturit hakivat lepopaikkoja halkopinojen välistä, rakenuksen alta ja kaikkialta, missä vain oli vähänkin suojaa. Heittimemme nimittäin pehmittivät mottia möykyttäen halkopinoja ja ratapihaa.

Istuin konekiväärin takana aamusaikalla kun äkkiä huomasin, kuinka ryhmän verran vanjoja yritti livahtaa motista jonossa ratavallia pitkin. Konekiväärisarja kat-

kaisi yrityksen – yksi naapuri sai osuman ja kuului huutavan Stalinia avuksi. Jumalansa kullakin!

SURKEA LOPPU

Samoihin aikoihin tuntui ammunta kiihtyvän vähän joka puolella. Asemarakennus oli syttynyt palamaan.

Saimme käskyn edetä ratapenkan tasalle. Heitin varsinaisen olalle ja niin mentiin

– vain yksi mies haavoittui hyökkäyksessä.

Laitoimme nopeasti rata-valliin väliaikaisen tuliaseaman ja tulitimme ojissa konttailevia vihollisia. Palavasta rakennuksesta kuului kaameaa karjuntaa. Joitakin miehiä näytti laahustavan sieltä uloskin – olivatkohan haavoittuneita.

Sitten ampuminen aseman seuduilla loppui. Nousin ylös. Jo aikaisemmin olin nähnyt puutarha-aidan vieressä venäläisen kiikarikiiväärin, jota läksin tavoittamaan. Sainkin sen käsiini. Jatkoin matkaa eteenpäin ja evakuoin kaatuneiden kaverien taskuista mahorkkaa tupakantuskaani.

Äkkiä kuului takaa kaksi nopeasti toisiaan seuraavaa laukausta. Joukkueemme johtaja ja hänen lähettinsä sieltä tulivat.

– Sinulla oli säkä kun eivät sinua ampuneet, vaikka menit ohi! Kun tämä meidän ylikersantti tuli paikalle kohosi heti vakekuolleen venäläisen kapteenin pistooli – onneksi olin hiukan nopeampi! selvitteli lähetti.

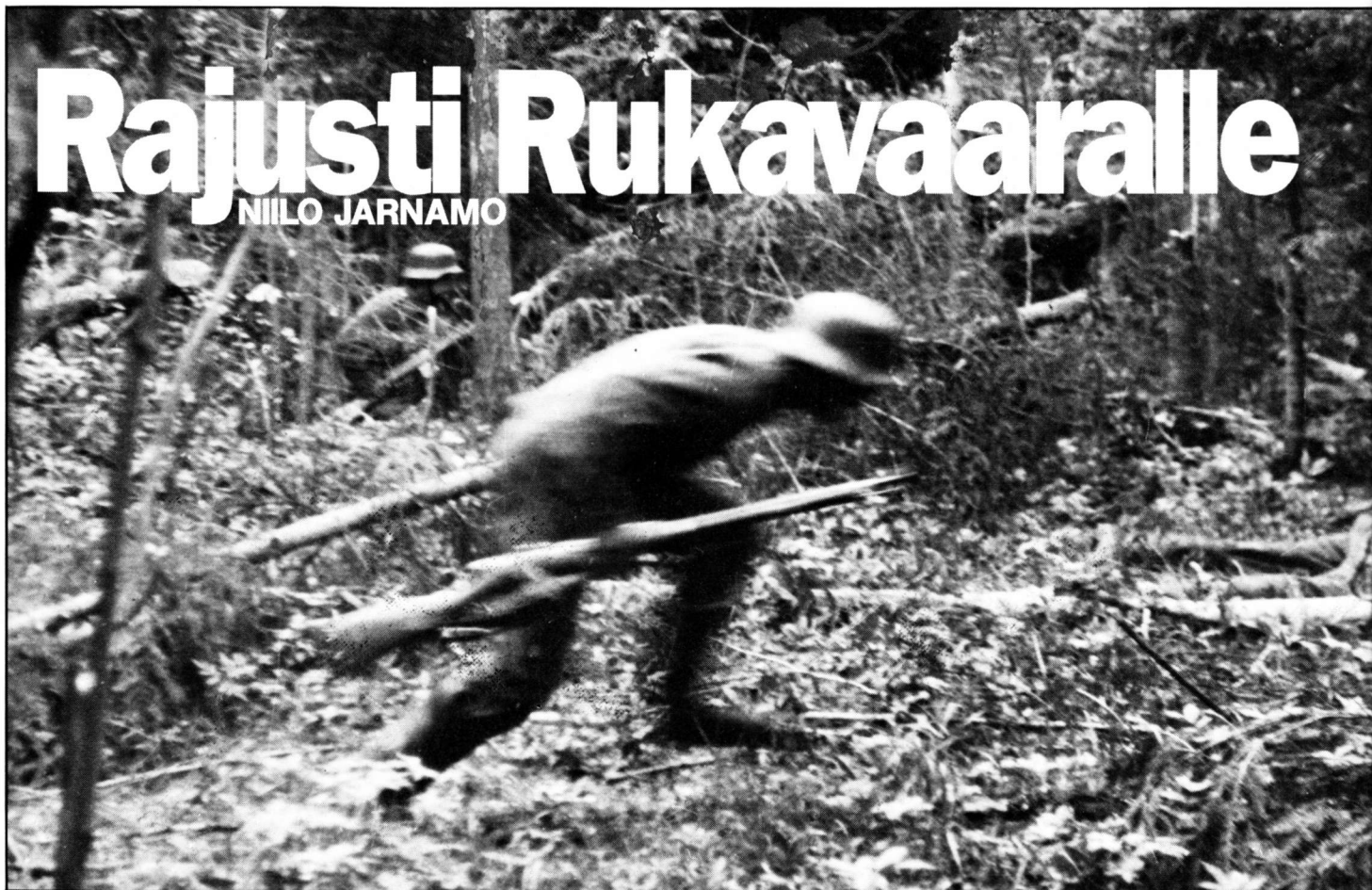
Takaamme pensaikosta kuului pulinaa. Käännyimme katsomaan aseet valmiina.

Siellä seisoj joukko vanjoja kädet valmiiksi ylhäällä. Katajapensaikosta nousi lisää sotavankeja. Samainen pensaikko oli täynnä haavoittuneita – useita kymmeniä miehiä. Heitä hoiteli joukko naispuolisia sanitäärejä, joukossa luutnantin arvoinen naislääkäri, jonka polveen oli osunut kiväärin luoti.

Sitten oli jäljellä vain motin puhdistaminen. Vankien lisäksi sieltä löytyi kaikenlaista kamaa, muun muassa pari tykkiä, muutama kranaatinheitin ja satamäärin muita aseita. Kaatuneiden joukossa oli myös venäläisen JR 3:n komentaja. □

Rajusti Rukavaaralle

NIILLO JARNAMO

Korpirintamalla taisteltiin kovin ottein.

Vastassa oli urhoollinen vihollinen, joka ei elävänä antanut tuumaakaan periksi.

Oman leimansa pataljoonan taistelulle antoi sen värikäs komentaja majuri Majewski – kotoisesti Mäski.

PATALJOONAMME I/JR 10, jonka komentajana toimi majuri *A. Majewski*, sai käskyn kiertää venäläisten selustaan Rukavaaraan. Pataljoona lähti liikkelle 4.9.41 kello 7 Ontrosenvaarasta vasempaan edeten Pismajärven koillispuolitse, ylitti Elvojärven moottoripontooniveneillä ja jatkoi sieltä matkaa 6.9. kello 16 Peräsuon kautta laajojen rahkasoiden yli kohti Rukavaaraa.

Iltayöstä pataljoonan kärki törmäsi pilkkopimeässä

viholliseen ja asettui asemiin. Vihollisen ensimmäistä laukausta ja muutamaa pikakiväärinsarjaa lukuun ottamatta yö kului rauhallisesti.

PIMEÄSSÄ SATTUU JA TAPAHTUU

Aamu 7.9. alkoi hämärtää, ympärillään saattoi jo erottaa maisemakuvan.

– Mitä...? Jukoliste, pojat... Ovatko nuo vihollisen asemat?! ihmetteli ryhmäni

mies sotamies *Eino Härmä* nähtyään edessä vain muutaman kymmenen metrin päässä venäläisten bunkkerit.

Tuskin Härmä oli ilmaissut ajatuksensa loppuun kun bunkkerien sektoriaukoista välähti suuliekki. Samassa täräsi ja paukkui – kuin koko maailma olisi repeytynyt!

Yritimme hakea tulisuoja – turhaan. Maasto oli tasaista kangasta ja vain harvassa kasvoi sileärunkoisia mäntyjä. Jalkaväki vetäytyi noin 50 metriä taakse mäkitöyrälle aseisiin ja kranatiinheitinjoukkueemme kiväärimiesten asemien taakse 30 metrin päähän suon laitaa. Pataljoonan hallussa kohdallamme oli vain noin 40 metrin syvyinen kankaan reuna ja takana melkein pä rannaton rahkasuo.

Rätinä jatkui kiivaana. Vähitellen se kiihtyi laukausta erottamattomaksi pauhinaksi. Seasta kuului aaltoilevana sekava möly ja uraa-huuto.

– Nyt se piru lähti tulemaan! tohotti viestimies *Uuno Karppinen* välittäessään tulikäskyä tuliasemaan.

Kiväärimehet lähtivät perääntymään. Pataljoonan komentaja, joka oli edessä ketjussa, jäi aseisiin ja huusi miehille:

– Pärkkele, ei sa peräntyä! Takaisi aseimi! Viholline suola kaikki...

Miehet vetäytyivät kuitenkin. Vain komentaja ja krh:n tulenjohtue jäivät aseisiin.

Silloin komentaja huusi lähellä olevalle heitinjoukkueen johtajalle vänrikki *Kaarlo Pakkalalle*:

– Kooerho hööri, kooerho hööri ilma heittimi!

Nyt Pakkala juoksi tuliasemaan ja huusi:

– Kooerhoo vastaiskuun! Nopeasti, ilman heittimiä!

En kysellyt sen enempää ohjeita enkä antanut niitä ryhmälleenikään. Karjaisin:

– Seuratkaa!

Sitten lähdin juoksemaan aseisiin päin. Ryhmäni mie-

"Hyppää sivulle – äkkiä!"

Majewski (istumassa) antaa käskyä persoonallisella tyyllään

het – ihme kyllä! – toimivat ajatusteni mukaan ja seurasivat välittömästi. Juostessani huusin vielä vastaan tuleville kiväärimiehille:

– Ei, pojat, mennä. Asemiin vain! Ei saa jättää ase-mia! Vihollinen seuloa kuitenkin suolle . . .

TILANNE SELVIÄÄ

Miehet näkyivätkin yksi toisensa jälkeen palailevan ase-miinsa.

Vihollinen oli jo ase-miemen edessä. Kaikki miehet alkoivat tulittaa. Vihollinen joutui perääntymään omiin ase-miinsa.

Olin aivan komentajan vierellä. Vasemmalla puolellani oli toisen heittimen johtaja alikersantti *Viljo Jaatinen* ja ryhmäni muut miehet. Komentaja oli polvillaan ja huitoen kepillään hän huusi:

– Etenpäin, etenpäin!

Samalla hän itse konttasi viholliseen päin.

Syöksyin ryhmäni kanssa eteenpäin. Komentaja konttasi vierelläni. Kiväärimiehet jäivät omiin ase-miinsa.

Nyt bunkkerissa oleva vihollisen pikakivääri, joka oli tulittanut kiväärimiesten ase-mia, suuntautui meitä kohti. Luotisuihku piiskasi maata ympärillämme. Kor-

vissa viuhui ja rätsi. Pysähdyimme hetkeksi.

Sitten komentaja osoitti kepillään edessä olevaa bunkkeria:

– Pärkkele, alikersantti, tuhotka toi bunkkeri tosta pois! Se ampu meitä.

HURJA RYNNÄKKÖ

Katsoin sivuille. Oikealla – komentajan lisäksi – en nähnyt ketään. Vasemmalla olivat ryhmäni lähimmät miehet samalla tasolla. Koska järjestelmällinen hyökkäys-suunnitelma puuttui eikä sen tekeminen siinä vaiheessa ollut enää mahdollista, katsoin etenemisen ryhmäni kanssa turhaksi – emme olisi saaneet tulitukea hyökkäykselemme. Vastoin omaa tahtoani annoin kuitenkin lähimmille miehilleni ohjeet bunkkerin tuhoamiseksi. Huusin miehet rynnäkköön ja juoksin itse edellä.

Korpraali *Hallikkaan* ja sotamies *Kuirin* kanssa yritimme bunkkerin oikealta puolelta, kun taas *Jaatinen*, sotamiehet *Kyllönen*, *Suutarinen* ja *Härmä* sekä eräitä muita syöksyivät vasemmalta puolelta.

Näin Jaatisen tömähävän maahan ja pyörähtävän kerran ympäri jääden siihen makaamaan.

Kyllönen huusi:

– Jaatinen kaatui! Lääkintämiehiä tänne!

Nyt vasen siipi pysähtyi. Komentajakin näkyi konttaavan taakse.

Me jatkoimme syöksyä. Olimme jo kolmen metrin päässä bunkkerista.

Pysähdyin heittämään käsikranaattia sektoriaukkoon. Kuiri ja Hallikas syöksyivät ohitseni. Näin pikakiväärin suuntautuvan Kuiria kohti. Huusin tälle:

– Kuiri! Hyppää sivulle – äkkiä! Peekoo ampuu!

Kuiri ei joko kuullut tai tajunnut huutoani vaan jatkoi juoksuaan. Kahden metrin päähän sektoriaukosta hän kaatui.

Nyt peekoo suuntautui Hallikasta kohti.

Ehdin kuitenkin heittää käsikranaatin, joka räjähti sektoriaukossa. Peekoo lakasi ampumasta. Hallikas syöksyi nyt bunkkerin katolle ja aikoi heittää käsikranaatin taka-aukosta sisälle.

Näin bunkkerin takaa venäläisen ojentavan aseensa Hallikasta kohti. En ehtinyt heittää kranaattia. Hallikas kaatui bunkkerin katolle.

Tunsin tilanteen aivan toivottomaksi. Yritin lietsoa itseni vihaan ja sopersin puoliaäneen:

– Pää päästä, silmä silmästä! Saatana . . . kuolee teitäkin . . .

LÄHITAISTELU

Samalla heitin käsikranaatin bunkkerin taakse ja vielä toisen kohdalleni juoksuhautaan, missä konepistooli pärrähteli.

Silloin tunsin äkkiä painon jysähtävän niskaani. Näin venäläisen nagani kädessään. Tämä oli syöksynyt vasemmalta puolelta bunkkeria. Ilmeisesti hän yritti saada vankia.

Pyörähdin äkkiä. Mies putosi päältäni. Tämän vasen käsi, jossa oli nagani, jäi alleni. Tartuin molemmin käsin miehen ranteeseen ja painoin hartioillani miestä rinnan päälle.

Nyt tunsin kouran puris-

tavan kurkkuani. Painoin leukani voimakkaasti rintaa- ni vasten ja samalla otin oikean käteni avuksi painaen vasemmalla yhä miehen ran- netta maahan. Siinä samalla sain otetuksi puukon tupes- ta, jolloin aloin huitoa umpi- mähkään selkäni taakse. En ollut varma, sattuivatko is- kut mieheen, mutta jatkoin huitomista, kunnes miehen nagania pitelevä käsi her- paantui. Varmistin asian vie- lä muutamalla lyönnillä.

Vaikka tästä kaksintaiste- lusta selvisinkin, peli ei suin- kaan ollut selvä. Eteenpäin ei ainakaan pääse yksin, mutta perääntyminenkin vi- hollisen käden ulottuvilta tuntui suorastaan mahdotto- malta.

Takanani jonkun matkan päässä oli sileärunkoinen mänty. Ryömimällä hivut- tauduin sen taakse. Se ei tar- jonnut suojaa, mutta olihan se kuin oljenkorsi hukkuval- le.

Näin selvästi bunkkerin sektoriaukossa taas pikaki- väärin – se oli ollut hetken vaimenneena – ja sen takana miehen kasvot.

Päätin myydä henkeni mahdollisimman kalliisti, laitoin kiväärin piipun män- nyn kylkeen tuelle ja tähtä- sin.

Takavasemmalla näin lii- kettä ja katsoin. Silloin pääsi ääneen parahdus:

– Hyvä Jumala, mikä sur- keus . . .!

SURKEA TILANNE

Viidentoista metrin päässä oli miehen hahmo nelinkon- tin. Se muistutti enemmän katkaistua pääsinkaualaa kuin miehen kasvoja.

– Miten päätön voi elää? ajattelin.

Sitten tunsin miehen:

– Jaatinen . . . Sehän on Jaatinen. Voi hyvä surkeus.

Huomasin, ettei mies ollut päätön vain alaleuka koko- naan pois. Vilunväreet kulki- vat selässäni ja leukajänteet jännittyivät niin että ham- paat narskuivat. Jaatinen oli toipunut tajuttomuudestaan ja nousi nelinkontin vilkut-

taen sormellaan minulle.

Tiesin, että haavoittuneen vieminen oli tästä paikasta toivoton yritys. Kurkkua karvasteli. Päätin kuitenkin henkeni uhalla yrittää täyt- tää kaverini pyynnön ja mut- tisin:

– Kuollaan yhdessä . . . Ei tästä selviä muutenkaan . . .

Sopersin puoliääneen:

– Hyvä Jumala, varje- le . . . haavoittuneen tähden.

Samalla syöksyin Jaatisen luokse.

Jaatisen leukaan oli sattun- ut räjähtävä luoti. Alaleu- ka aataminomenaa myöten oli kokonaan pois, samoin ki- talaki ja ylähuuli. Nenäont- lo oli tohjona. Suussa am- motti kahden nyrkin mentä- vä reikä. Haavan reunassa roikkui lihan riekaleita, veri- siä suikaleita.

Tartuin hänen käsivarteen ja sanoin:

– Jaksatko kontata?

Jaatinen nyökkäsi myön- tävästi ja lähdimme yrittä- mään. Luotisuihku piiskasi maata ympärillämme. Seläs- sä repun paikkeilla rapisi kuin sitä olisi hakattu. Räj- jähtävät luodit nostattivat pieniä multapilviä ympäril- lämme.

Syljeskellen suustani mul- taa konttasimme yhdessä, ja koko ajan sopersin:

– Hyvä Jumala, auta . . .

VAIKEA TAIVAL

Jaatinen lysähteli vatsalleen. Nostin hänet polvilleen ja taas jatkoimme matkaa.

Tuntui kuin tuohon 50 metrin matkaan olisi mennyt koko iäisyys. Vihollisen ja omien asemien puolessa vä- lissä oli ryhmäni mies Kyllö- nen, jonka sivu konttasim- me. Kyllönen tarttui Jaati- sen toiseen käsivarteen. Ti- lanne oli jo hivenen parempi ja ehdotin:

– Noustaanko pystyyn ja juostaan? Päästään nopeam- min.

– Noustaan. Ei kai käy hullummin kuin on sallittu, vastasi Kyllönen.

– Hyvä Jumala, auta . . . sopersin vielä.

Kohti tavoitetta

– Nyt noustaan! hihkaisin.

Hypähdimme pystyyn, nostimme Jaatisen ja läh- dimme juoksemaan. Jaati- sen jalat raahasivat maata osittain ilmassa roikkuen, kun juoksimme mäkeä ylös vihollisen kiivaan luotisuih- kun saattelemana.

Tuliasemassa miehet sur- kuttelivat Jaatisen kohtaloa. Kersantti *Eino Lampinen* ih- metteli:

– Ihme on, että selvisitte elävän! Miten sinä sen toit? Kaksi lääkintämiestä yritti hakea, mutta jäivät heti sii- hen. Mekin *Okkosen* kanssa yritimme . . . Mutta ei sieltä pirukaan olisi selvinnyt. Tuli sellainen ryöppy . . . Okko- nen jäi . . . Räjähävä repi is- tumalihakset. Minä selvisin.

Jaatinen nostettiin paa- reille vatsalleen, ettei tukeh- tuisi ja kersantit *Lampinen* ja *Kovanen* sekä sotamies *Koistinen* lähtivät viemään häntä 8 kilometrin päähän järven rantaan, josta lento- kone kuljetti haavoittuneen edelleen sairaalaan.

TULI TUNNUSTUSTA

Krh-komppanian päällikkö luutnantti *Karvonen* tuli pa- taljoonan komentajan luota tuliasemaan:

– Se oli, pojat, hienosti tehty, vaikkakin epäonnistui. Esimerkki ja näytös jiiveelle. Mikä ryhmä se oli komenta- jan vierellä?

En puhunut mitään, mut- ta Kyllönen vastasi:

– Jäniksen ryhmä. Jänis- hän oli aivan komentajan vierellä. Komentaja oli pu- dottaa häneltä lakin päästä, kun huitoi kepillään . . .

– Jaa Teidän ryhmänne? *Karvonen* kääntyi puhu- maan minulle. – Komentaja kehui, että ”urhollinen kooerhooryhmä, pelasti ti- lante”. – Te pääsitte vihollis- sen aseisiin?

Selitin asian lyhyesti. *Karvonen* oikein innostui:

– Sillälaila sitä pitääkin! Yhdeksänkymmenenyhdek- sän prosentin suoritus, pojat! Sitten hän jatkoi lähetil- leen:

– Jaa, mennäänpäs tuon- ne vasemmalle. Siellä se yksi äijä ampua napsi äsken pää näkyvissä. Näytetään sille mistä ollaan kotoisin!

Vain muutamaa minuut- tia myöhemmin *Karvosta* tuotiin paareilla takatyvin. Naapuri oli ehtinyt näyttää ensin, mistä hän oli kotoisin.

Tarkastelin reppuani. Se oli aivan säpäleinä. Räjäh- tävät luodit olivat repineet sen sisälmyksen. Ohimossani oli vain pieni naarmu.

Hetken kuluttua vihollis- nen hyökkäsi taas. Toiminta tempaisi meidät mukaansa.

YÖLLINEN ILOTULITUS

Hyökkäykset ja vastaiskut toistuivat kiivaina koko päi- vän. Hämärissä rätinä tau- kosi hetkeksi.

Pimeän tultua lensi en- simmäinen valoraketti il-

Vihollisen asemia Rukavaaran laella

maan suomalaisten asemista, samoin kohta vihollisen puolelta. Nyt kautta linjan jokaiselta vartiopaikalta ammuttiin valoraketti. Vastapuolelta seurattiin esimerkiksi. Kirkaassa valossa raketin noustessa ilmaan pitkät puiden varjot lyhenivät ja raketin laskeutuessa alas varjot työntyivät jälleen pitkiksi kuin jättiläiskeihäät eri suunnista tulevien varjojen kanssa ristiin.

Vihollinen avasi tulen. Suomalaiset luulivat sen hyökkäävän ja vastasivat ammuntaan. Vihollinen puolestaan kiihdytti tulta.

Taas kohosivat valoraketit. Rätinä kiihtyi laukauksia erottamattomaksi pauhinaksi. Vihollisen ampumat valjuvat muodostivat ase-

miemme ja takana olevan suon yläpuolelle kiinteän punaisen maton. Seassa risteilivät isommat piiskatykin valjuvat kuin yöhävittäjät.

Vihollisen puolelta kuului voimakasta moottorin jyrrinää ja telaketjujen kolinaa. Potoita kaivettiin mahdollisen panssarihyökkäyksen varalta. Kiivas, taukoamaton rätinä jatkui koko yön.

Aamulla 8.9. oli hiljaista. Miehet torkkuivat asemissaan koko vuorokauden kiihneiden taistelujen uuvuttamina. Öinen kosteus kohosi usvana ilmaan. Palaneen ruudin käry pisti sieraimiin.

MÄSKI EI ODOTTELE

Noin kello 8.45 majuri Majewski sai rykmentin komen-

tajalta eversti U. Tähtiseltä käskyn, joka kuului seuraavasti: *Vihollinen tien suunnassa luopunut asemistaan ja vetäytyy järjestelmällisesti. Teidän ei tarvitse hyökätä. Odottakaa ja koettakaa kestää vielä vähän aikaa. Painostus siellä on vain viivytystä ja vetäytyvän vihollisen selustan suojaamista.*

– Pärkkele, minä ei odota! Vihollinen ei sa vetäytyä ja suojata! Minä hööri! Loppu! ärähti Majewski.

Hetkestä myöhemmin, kello yhdeksän maissa, Majewski seiso asemissa, huittaisi kepillään ja karjaisi:

– Etenpäin!

Ilman tulivalmistelua ja laukaustakaan ampumatta pataljoona lähti vyörymään – komentaja ensimmäisten joukossa. Juoksimme huutaen ja mölyten täyttä kurkua:

– Eeee... ooooo... perkeleen ryssä... pois alta... eee... herätys, me tuleme... eeee... aaaaaa...

Vihollinen avasi tulen. Kiivas rätinä alkoi. Rivit harvenivat. Emme joutaneet hoivaamaan haavoittuneita vaan juoksimme kuin vihan vimmassa. Asemat valtasimme pikarynnäköllä. Yksikään sen puolustajista ei perääntynyt vaan puolustautui ja ampui kuin hurjistunut piru, vaikka hyökkääjä oli jo asemissa. Käsikranaatit sin-

koilivat juoksuhaudaan ja kasapanokset jysähtelivät bunkkereissa.

– Etenpäin! Hööri tielle! huusi Majewski ja loikkasi juoksuhaudan yli, missä oli vielä ammuskelevia vihollisia.

Luhistuneiden bunkkereiden raunioista työntyi ulos haavoittuneita, verisiä miehiä. Juoksuhaudassa olevat venäläiset olivat kuin puulla päähän lyötyjä. Eivät oikein tienneet ampuako edestä tulevaa vai jo takana tielle etenevää hyökkääjää.

Pataljoonan ketju oli jo kolmensadan metrin päässä maantiestä. Tiellä marssi komppanian vahvuinen vihollisosasto Rukajärvelle päin. Toinen pienempi osasto tuli jäljempänä.

– Ampuka tuonne! Ei sa päästä karkku! huusi komentaja.

Itse hän ojensi konepistoolinsa ampuen pitkän sarjan. Useita aseita suunnattiin marssivaan osastoon. Matkan pituuden vuoksi tulos ei ollut sataprosenttinen, vain kolmisenkymmentä miestä jäi tielle. Loput suojautuivat ja hajaantuivat metsään. Samoin kävi toisenkin porukan.

Pataljoona pääsi tielle. Osa joukoistamme lähti takaa-ajoon, osa jäi varmistamaan tietä taakse, sillä osa vihollisista jäi vielä taakse.

Taistelulentä puhdistus pantiin käyntiin. Puhdistusjoukkojen saapuessa taistelulentälle luoteja viuhui yhä heitä vastaan. Muutamat aseisiin jääneet venäläiset ammuskelivat yhä lähestyviä suomalaisia.

Näky taistelulentällä oli synkän lohduton. Kaatuneita ja haavoittuneita lojui kaikkialla. Karmiva valitus huuto kiiri yli taistelulentän.

Pahimmin haavoittuneet kannettiin kahdeksan kilometrin päähän järven rantaan lentokonekuljetukseen. Lievemmat tapaukset saivat odottaa kunnes tie taakse aukesi.

Kaatuneet kannettiin samaan paikkaan. Heitä tuli peräti kaksi pitkää riviä sotilaalliseen ojennukseen. □

JR 10:n komentaja eversti Tähtinen (edessä oikealla) keskustelelee II Pataljoonan komentajan majuri Partisen kanssa
SA-kuva

Persoonallisuuksia

NIKKE PÄRMIN MAINE ELÄÄ

Suomen sotaväen ehkä toiseksi tunnetuin persoonallisuus on ollut Alahärmässä 1887 syntynyt ja vuonna 1957 kuollut jääkäri-everstilutnantti *Nikke Pärmi*. Kevyeltä koulupohjalta tärkeisiin tehtäviin kohonnut jämerä upseeri tunnettiin luke-mattomista naulan kantaan osuvista lausahduksistaan. Hänen puheenpartensa oli muutoinkin omalaa-tuista: kovat konsonan-tit, varsinkin t, ääntyivät puolipehmeinä. Ärsyttääkseen ympärillä olevia hienostelijoita hän usein käytti sivistyssanoja väärin – tietten tahtoen ja tahallaan.

Pärmiin liilttyvistä kaskuista vain murto-osa lienee tosia. Se ei kuitenkaan niiden hoh-toa himmennä.

*

Pärmi innostui Kuopiossa Pohjan Rykmentin upseerikerhon illal-lispöydässä esittämään

mielipiteitään taktii-kasta eräiden vanhem-pien upseerien mielestä liian pontevasti. Asiaan puuttui rykmentin ko-mentaja Eversti Hannes Olkkonen:

– Voisikos majuri esiintyä vähän hillitym-min? Ei pitäisi esittää noin varmoja mielipitei-tä suutarin pohjasivis-tyksellä!

Nikke rykäisi ja pa-mautti vastaan:

– Pidää paikkansa, että olen joskus ollut suudarikin. Doisaalta asia on kyllä niin, että jos herra eversti olisi joskus ollut suudari, niin herra eversti olisi dodennäköisesti suudari vielä dänä päivänäkin.

*

Vuonna 1932 Pärmi oli Pohjanmaan Jääkäripataljoonan komppa-nian avulla hillitsemäs-sä Nivalan pulakapi-naa, konikapinaksikin kutsuttua. Sotilasjunan saapuessa Nivalan ase-ma oli väkeä musta-naan ja kiiltäviä kone-kiväärejä tarkkailtiin kunnioituksen tuntein. Ilmassa oli jännitystä ja uhkaa – olihan pula-miehilläkin suojelus-kunnalta saatuja aseita.

Nikke laukaisi ki-reän tilanteen antamal-la kuuluvasti käskynsä:

– Duoda – ensimmäi-seksi me puhdistamme konekiväärit. Me jää-kärit taistelemme aina puhtain asein!

*

Pohjan Rykmentin kapteeni 1930-luvulla

Talvisodan ajan Nikke oli ollut Pohjolan Suojeluskuntapiirin komentajana. Jatkosodan alkaessa hän toimi Kuopiossa suojelus-kunnan paikallispääl-likönä.

Kun väkeä oli vähän, perustettiin vuoden 1941 kesällä rangais-tusvangeista Erillinen Pataljoona 21, parem-min tunnettu Mustan Nuolen nimellä.

Sille tarvittiin ko-mentaja. Herrat muis-tivat jo 54-vuotiaan Pärmin, joka oli moni-vaiheisen elämänsä varrella 1920-luvun alussa toiminut kuri-komppanian päällikkö-näkin.

Määräys Mustan Nuolen komentajaksi tavoitti Pärmin elo-kuussa 1941. Hän luki paperin tarkasti, vil-kaisi sitten myhäillen ympärillä oleviin alai-siinsa ja lausahti:

– Monumenddaali-nen hahmoni havaid-diin daas!

Nousi, pani laatik-konsa kiinni, otti pis-toolinsa ja lähti sotaan.

Vankiloista tulleet sotu-rit yritettiin tietenk-in sijoittaa tehtäviin erikois-koulutuksensa ja am-mattitaitonsa mukaises-ti. Tarina kertoo ”poho-jalaasen” Niken erityi-sesti suosineen puukot-tajia ja muita tappeli-joita todeten:

– Konepistoolimie-hiksi! Ammaddimiehiä däällä juuri darvidaan-kin!

Sivummalla seisoi joukko Tammisaaren pakkotyölaitoksesta tul-leita maanpetoksista tuomittuja kommuniste-ja, jotka eivät suostu-neet vastaamaan ko-mentajan kysymyksiin – kyräilivät tätä vain al-ta kulmain.

Nikke ratkaisi tilan-teen:

– No – eiköhän deis-däkin sendään tule jon-kinsorttisia miinanpol-kijoita.

*

Jatkosodan rintamakomentaja 1940-luvulla

Erillinen Pataljoona 21 oli vaikeasti käsiteltävä porukka. Miehiä karkasi junasta jo Riihimäen asemalla. Erään version mukaan olivat ensimmäiset karkurit myöhemmin sisäministerinäkin kunnostautunut Yrjö Leino ja tunnettu puoluevirkailija Oskari Ketovirta.

Pärmille kerrottiin asiasta. Hän totesi tyyneesti:

– No ei se soda kahdakaan miestä kaipaa – tuollaisia varsinkaan.

*

Syksyllä 1941 Erillinen Pataljoona 21 joutui rintamalle Onkamuksen tienoilla Itä-Karjalassa. Heti ensimmäisenä yönä hiippasi 74 kommunistia vihollisen puolelle. Puna-armeijan riveissä toimien he sitten vetivät partioita sekä toimivat desantteina meikäläisten selustassa ja kotiseudulla.

Loikkarijoukon ylimeno aiheutti kohun venäläisten puolella: uskottiin koko Suomen armeijan olevan hajoamispiesteessä. Tilanteeseen tutustumaan tuli muun muassa tärkeä kommunistijohtaja Toivo Antikainen, joka tietenkin tunsu joukosta monia linnakavereitaan.

Paikallisestikin venäläiset käyttivät tilannetta hyväkseen, hyökkäsivät ja heittivät Pärmin pataljoonan asemista. Synkässä syysyössä tilanne oli äärimmäisen sekava.

Pataljoona oli alistettu 2.Jääkäriprikaatille. Sen esikuntapäällikkö kapteeni Paavo Lammetmaa lähetti upseerin tiedusteleman tilannetta Pärmitä.

Tämä oli tietenkin harmissaan ja pettynyt porukkaansa ja vastasi:

– Duoda – miden nyt sanoisin... Dilanne on poddumainen, suomeksi draagillinen.

*

Pataljoona siistittiin passittamalla jäljelle jääneet poliittiset vangit jälleen piikkilangan taakse. Sen jälkeen se tappeli joten kuten.

Pärmi yritti parantaa asiaa lukuisin puhuteluina – esimerkiksi näin:

– Me lähemme nyt därkeälle redkelle. Deilä jokaisella on kaulassa dundolevy eli kuolemanprikka. Mikäli deilä jollakulla on vaimo eli muija – niin sanoakseni –, saa hän tämän prikan puolikkaalla lunastaa sotasankarin nahhan nahkurin orsilta... □

Reino Olmala, Orimattila

Persoonallisuuksia

KANSA TAISTELI

miehet kertovat

PALVELUKORTTI

Leikkaa irti alla oleva Palvelukortti ja käytä sitä kun:

1. Haluat osallistua Sanoma Aikakauslehtien järjestämiin markkinointiarvontoihin ja lehtikohtaisiin markkinointiarvontoihin. 2. Haluat peruuttaa tilauksesi. Seitsemän (7) päivän kuluessa lehden ensimmäisen numeron vastaanottopäivästä voit peruuttaa tilauksesi veloitusetta (vastaanottopäivää ei lueta määräpäivään). Mikäli määräajan viimeinen päivä on lauantai tai pyhäpäivä, saa peruuttaminen tapahtua vielä ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen. Tämän jälkeen peruutetusta tilauksesta veloitamme toimitetut lehdet. 3. Haluat muuttaa osoitteesi. 4. Haluat tilata Kansa taisteli -lehden itsellesi.

Huom. Tilaukset, osoitteenmuutokset ja peruutukset tulevat voimaan kahden viikon kuluttua ilmoituksen saapumisesta.

SOITTAMALLA

Tilaa palveluumme hoidat kaikki tilaustasi koskevat asiat vaivattomasti ja nopeasti. Puh. (90) 120 670

TILAUSHINNAT

Kotimaahan 12 kk 149 mk
Pohjoismaihin ilman postituskorjausta.
Muihin maihin: Hintatiedot
Tilaa palvelustamme.

Leikkaa tästä!

KANSA TAISTELI

miehet kertovat

(täytä tekstaten, merkitse rastilla käsiteltävää asiaasi selventävät vaihtoehdot)

PALVELUKORTTI

- Osallistun Sanoma Aikakauslehtien voimassa oleviin arvontoihin.
- Olen mukana myös voimassa olevissa lehtikohtaisissa arvonnoissa/tunnukset: _____
- Peruutan ____/____ 198 ____ alkaneen tilaukseni.
- Vaihdan kotia/osoitteenmuutostiedot tässä kortissa.
- Tilaan Kansa taisteli -lehden ____ kk:ksi, alkaen ____/____ 198 ____
- Olen jatkotilaaaja. Olen uusi tilaaaja.

Sukunimi		Etunimi	
Jakeluosoite		Puh.	
Postinumero	Postitoimipaikka		

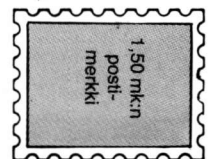
Allekirjoitus

Teippaa tähän osaan lehtesi takakannen oikeassa yläreunassa oleva osoitelipuke, josta käy ilmi asiakasnumerosi.

Osoitteenmuutostiedot: uusi osoite: ____/____ 198 ____ alkaen:

Uusi jakeluosoite		Puh.	
Postinumero	Postitoimipaikka		

Sanoma
Aikakauslehdet
Kansa taisteli
– miehet kertovat
PL 109
00381
HELSINKI 38

Väiski Leskisen porukassa

KÄSKY kävi rykmentille 4.Divisioonan esikunnasta:

”Ottakaa kaikki irrotettavissa olevin voimin nopeasti haltuunne maasto Vääräkoski–Heponotko–Rautlammin tienhaara, minkä jälkeen toimitte Sainiön suuntaan tehtävänä Viipurista etelään johtavien teiden katkaisu.”

Rykmentin komentaja toimi nopeasti: hän käski kunkin pataljoonan irrottaa nopeasti komppanian voimat ilmoittautumaan kokoontumispaikkaan.

Kuuluu 1.Konekiväärikomppaniaan, jonka päällikkönä oli luutnantti *Toivo Ahola*. Panssarintorjuntaryhmämme oli alistettu luutnantti *Väinö Leskisen* 2.Komppanialle.

Pari vuorokautta oli rätisteltä Kähärilässä, kun yllämainittu käsky meidät tavoitti. Vahven-

JR 26, Ässä-rykmentti, oli perustettu Helsingissä. Sen riveissä taisteli monia värikkäitä persoonallisuuksia.

Yksi reippaimmista ”stadin kunnedeista” oli myöhemmin poliitikkona tunnettu Väinö Leskinen.

Kesällä 1941 Ässä osallistui tehokkaasti Viipurin vapautukseen.

nettu komppania Leskinen irrotettiin linjasta ja aloitimme marssin kohti käskettyä kokoontumispaikkaa Kämäränjärven luoteispäätä.

Oli elokuun 27. päivä, lämmin ja vielä illallakin valoisa. Marssilla pidettiin kiirettä ja hi-ki valui niskasta pusakan alle.

Näytti että meikäläisillä oli ”iso rennmi päällä”!

Iltahämärissä oltiin perillä. Leskinen kutsui alijohtajansa käskynantoon. Tehtävä tuli selväksi: päämääränä oli erään Kannaksen päätien katkaiseminen. Koko operaation tarkoituksena oli Viipurin vapautus ja

tunnussana komea: Ryssät – helvettiin!

Yhteyden pidon helpottamiseksi kiinnitettiin jokaisen miehen selkään valkoinen kangas-suikale.

PIMEÄN TURVIN VIHOLLISEN TAAKSE

Oli jo melkein pimeä, kun osasto lähti liikkeelle. Kaikkinainen keskustelu ja kalistelu samoin kuin tupakointikin oli ehdottomasti kielletty. Minkäänlaisia valoja ei saanut väläytellä.

Kukaan ei näyttänyt rikko- van määräyksiä – asia ymmärrettiin. Hevosetkin tuntuivat tajuavan asian tärkeyden, sillä ne liikkuvat harvinaisen äänettömästi – kaviot tapasivat maan ihmeen pehmeästi.

Vääräkoskella oli pystyssä

muutamia talvisodasta säästyneitä taloja.

Äkkiä kuului jostakin oikealta suomalaisten rynnäköhuutoja ja kiivasta konetuliaseiden rätinää. Meikäläiset hyökkäsivät.

Havainto korosti valppauden merkitystä – vanja voisi olla vastassa milloin tahansa.

Kohtaamatta ketään saavuimme Peronjoen yli johtavalle Vääräkosken sillalle. Vihollinen oli yrittänyt polttaa sen, mutta jääkärijoukkueen pojat tavoittivat slobot itse teossa ja voimme marssia savuavan sillan yli.

Mentiin joen yli ja noustiin loivaa ylämäkeä kumpareelle pellon reunaan. Tie näytti johtavan puolisen kilometriä leveään aukean yli kohti tummaa metsänreunaa. Tiesimme, että Viipurin tielle ei enää ollut pitkää matkaa.

Ryhmämme ei ollut kovin kaukana kärjestä saapuessamme aukean puoliväliin. Aivan kärjessä etenevät jääkärit olivat kai juuri tavoittamassa metsänreunan. Heidän takanaan oli pari Leskisen komppanian joukkuetta ja pari hevosta, toisen kuormana konekivääripuoli-

joukkueen kalusto ja toisen meidän norsupyssymme raskaine lipaslaukkuineen.

Oli aivan hiljaista ja jokseenkin pimeää. Äänetön marssi jatkui melkein aavemaisena.

VIHOLLINEN YLLÄTTÄÄ

Äkkiä piru pääsi irti!

Piiskatykki ja kaksi konekivääriä aloittivat tulen suoraan edestä samalla sekunnilla. Valojuovaluotien suihkut valaisivat yön. Tie oli koko peltoaukean mitalta täynnä pelästyneitä miehiä ja hevosta, jotka hypyivät korskuen pystyyn.

Miehet heittäytyivät salamana ojiin. Teki mieli lähteä vetämään taaksepäin yhtä lujaa kuin ylitsemme viuhahtelevat piiskatykin kranaatit.

Kukaan ei kuitenkaan lähtenyt. Kaikki makasivat maassa mahdollisimman litteinä. Kuului muutamia osumista kertovia parahduksia, mutta yleisesti ottaen luodit ja kranaatit lensivät yli – tosin varsin matalalta, sillä juuri kohdallani ylitse suhahtava kranu oli viedä lakin päästä.

Kymmenisen sekuntia kului ihmetellessä tilannetta.

Sitten kuului Leskisen selvä komento:

– Kaikki vasemmalla olevaan metsänreunaan – mars mars!

Kuin valtava hyökyaalto koko rivistö syöksyi vasemmalla tummana häämöttävää metsää kohti. Sadat saappaat kahisivat heinikossa miesten syöksyessä suojaan.

Hevoset kuormineen ja varmaan muutamat ajomiehetkin jäivät tielle.

Vähin tappioin päästiin metsän suojaan. Pellolta tavattiin myöhemmin kertoman mukaan 400 miinaa, mutta yksikään ei räjähtänyt syöksyn aikana.

Metsässä ryhmityttiin heti uudelleen etenemisen jatkamista varten. Aukean reunassa olevat aseet ja viholliset oli tuhotava. Kärjessä olevat jääkärit toimivat jälleen häikäilemättä ja nopeasti: kuului vain muutamia teräviä konepistoolisarjoja ja vihollinen oli vaiennettu. Rivistö palasi takaisin tielle. Hevosetkin olivat säästyneet elävinä ihmeellisellä tavalla.

→

Säiniöllä

PAULI
KEMPPI

↖ Ässän komentaja everstiluutnantti **Eero Sulo Laaksonen** on tullut eteen tutustumaan tilanteeseen

↓ Luutnantti **Vaino Leskinen** (keskellä) oli pätevä komppanianpäällikkö

Leskisen porukassa

Jatkettiin eteenpäin. Sitten tuli jälleen pysähdys.

Edestä kuului vaimeaa puhetta. Leskisen ääni. Hän järjesteli joukkoaan hyökkäykseen.

RYNNÄKÖLLÄ PÄÄLLE

Edessä oli venäläisten kenttälinnoittama mäki bunkkereineen. Vasemmalle haarautui Rautlammin suuntaan johtava pieni metsätie. Päätie kaartui hiukan oikealle puolen kilometrin päässä olevalle päätielle.

Sinne piti päästä. Nopeasti!

– Mäki vallataan pimeän turvin rynnäköllä! käski Leskinen. – Hiivitään hiirenhiljaa niin lähelle kuin suinkin ja sitten vain yhtäkkiä päälle ampuen ja kamalasti karjuen! Lähtömerkki on ampumani vihreä valoraketti.

Liityn erään Leskisen joukkueen siivelle.

Hiivittiin hiljaa eteenpäin. Vihollinenkin oli aivan ääneti.

Sitten rävähti vihreä valoraketti mustalle taivaalle. Joukkueet syöksyivät eteenpäin. Tuntui, että hurja karjunta kaataisi metsän puutkin ympäriltä!

Bunkkereista tuli samalla hetkellä tulta päin silmiä – onneksi jälleen yli! Luodit paukahtelivat ylhäällä mänyissä.

Stadin kundit painuivat häikäilemättä päälle. Konepistoolit lauloivat. Suihkut repivät sälöjä bunkkereiden ampuma-ukkojen reunoilta. Käsikranaatit tussahtelivat pesäkkeiden sisällä.

Sitten jo oltiinkin asemissa mäellä. Vihollinen oli vaiennettu.

Tutkisteltiin vähän vallattua tukikohtaa.

– Se oli pätevä tuo Leskisen suunnitelma, sanoi joku. – Päivänvalossa tämä olisikin ollut kova paikka...

Tie oli nyt auki. Päätielle tulittiin ilman sen enempiä rytinöitä.

Tie, jota olimme tulleet Vääräkoskelta, liittyi Viipurin tien korkeahkon harjanteen Viipurin

purin puoleisella rinteellä. Joukko ryhmitettiin puolustukseen harjanteen päälle, mistä oli hyvä näkyvyys molempiin suuntiin. Panssarintorjuntakiväärime Leskinen käski Kannaksen suuntaan tien oikealle puolelle, ampumasuunta Heponotkoon päin. Meistä parisenkymmentä metriä vasempaan oli panssarintorjuntatykki vänrikin johdossa.

Mitenkähän sekin oli jo tänne saatu...?

Eipähän oltu yksin!

VIHOLLINEN EI ANNA PERIKSI

Ryhdyttiin katajapensaansa suojassa kaivamaan asemaa norsupyssyille. Siinä ahkeroinvat kaverukset Antti Halonen ja Toivo Heinonen. Samaan vitjaan sovitautuivat Pajari, Ketonummi ja Rouvali.

Päivä oli jo valjennut. Haukattiin kuivaa muonaa leipälaukusta ja tutustuttiin lähimaastoihin. Joku taisi vetää pienen nokosetkin.

Vihollista ei näkynyt eikä kuulunut.

Kiertelin Leskisen komppanian asemissa. Valmistauduttiin jatkamaan etenemistä Kannaksen suuntaan tien vasenta puolta.

Paikalle oli ilmestynyt myös Ässän komentaja everstiluutnantti Ericus "Pöllö" Laaksonen, joka tutki karttaa suuren kivenjätkäleen kupeella.

Ennen liikkeellelähtöä oli kuitenkin haravoitava tien vasemmalla puolella oleva maasto puhtaaksi vihollisesta aina puolen kilometrin päässä oleviin talvisodan säästämiin taloihin saakka.

Lähdettiin liikkeelle.

Harpittiin rauhallisesti eteenpäin läpi talvisodan kiviasteiden hieman alempana olevalle kuivalle männikkökankaalle. Vasemmalla näytti maasto kohoavan korkeaksi harjuksi, jonka päällä kasvoi tiheää nuorta männikköä.

Kaikki oli aivan rauhallista. Ryhdyin tutkimaan lähellä tietä olevaa tavararöykkiötä, jossa oli meikäläistä kamaa: sotilaspolkupyöriä, tapsikeloja, lippaattomia konepistoolia, konekiväärejä ja – ihme ja kumma! – aivan uuden näköinen 20 millin panssarintorjuntakivääri.

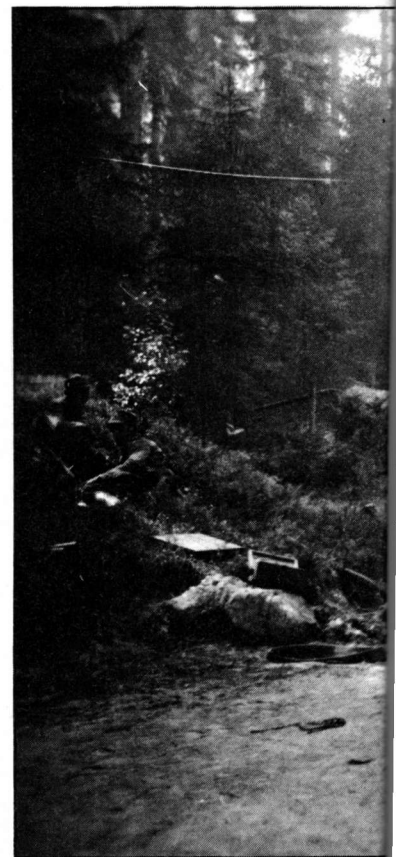
Mistähän lienevät saaneetkin...?

Silloin kajahti vasemmalta harjanteelta valtava Uraa-huuto! Salamana käännettiin rintamasuunta sinne päin.

Ruskeamanttelinen massa

Norsupyssy läpäisi hyvin vihollisen panssaroidut vetotraktorit

Piiskatykkikin on saatu paikalle

jäksi kohti päälle ryntäävää vihollista.

Ei mitään vaikutusta!

Railakas kilpajuoksu pysähtyi talvisodan aseisiin. Paikalla oli jo täysi miehitys, kun kieräytin itseni taisteluhautaan. Väinö Leskinen paukutteli pistoolillaan kohti kiviesteen suojassa rynnäkköä valmistelevia vanjoja.

Sitten komppanianpäällikön katse suuntautui vasemmalle Rautlammin rantaan. Me muutkin totesimme saman: siellä vanja pyrki jatkamaan saarrostusta.

Aivan Leskisen vieressä paukutteli pystykorvallaan nuori poika, taistelulähettilä.

– Painu nopeasti kertomaan rykmentin komentajalle, että tuonne vasemmalle tarvitaan konekivääri! käski Leskinen.

Selväl! vastasi poika – ja putoi montun pohjalle liikkumattomaksi kasaksi.

Leskinen vilkaisi kaatuneeseen ja kääntyi sitten minun puoleeni:

– Mene sinä! hän käski toistaen asian.

Läksin liikkeelle juosten parasta vauhtiani. Luotisuihkut tippuivat niskaani nuorten mäntyjen kerkkiä.

Löysin Laaksosen heti ja toimitin asian.

– Sanokaa Leskille, että se konekivääri on jo menossa! sanoi komentaja. – Taitaa jo ampuaakin. Huomasin itse asian.

Palasin takaisin. Hyppäsin monttuun Leskisen luo.

Konekivääri päästeli vasemmalla jo pitkiä sarjoja Rautlammin suuntaan.

– Sehän kävi äkkiä! sanoi Leskinen poikamaisesti virnistellen.

KAVERI NOUSI KUOLLEISTA

Sitten tapahtui ihmeitä: äsken ”kaatunut” taistelulähettilä alkoi nytkähdellä montun pohjalla – vähän kuin kala kuivalla maalla. Sitten hän nousi istumaan,

valui tiheänä alas harjannetta – ampuen ja karjuen.

Ammuimme pikatulta, mutta sillä ei näyttänyt olevan ryntäävään massaan minkäänlaista vaikutusta. Joitakin meikäläisiä

näytti jo olevan lähdössä taaksepäin.

Veli venäläinen oli taitava: rintamahyökkäykseen liittyi koukkaus. Toinen porukka yritti ovelasti kiertää pitkin harjun

rinnettä sivustaamme. Tarkoituksena näytti olevan puristaa osastomme maantien ja aukean Ryövärinsuon laitaan, missä meidät olisi helppo teilata.

KUIN ENNEN ELÄINTARHASSA

Vanja tunki päälle joka puolelta.

Kaikkia näytti jo veri vetävän taaksepäin.

Viereeni ilmestyi oman komppanian kaveri, joka paiskasi kantamansa konekiväärin jalustan läheiseen hiekkakuoppaan. Heti sen perään syöksyi paikalle vänrikki mukanaan varsinaista kantava soturi. Tämä löi konekiväärin kannon päähän ja päräytti loput patruunat kangasvyön pätkästä päin päälle tunkevaa ruskeaa massaa. Lopuksi hän avasi kookoon kannen, irrotti lukon, heitti sen railakkaalla liikkeellä metsään ja paiskasi konekiväärin lähimpään hiekkakuoppaan.

Sitten lähdettiin koko joukolla vetämään taaksepäin – kuin ennen Eltsun urheilukentällä Hesassa! Koko hommaan oli mennyt aikaa vain muutama sekunti, joiden kuluessa minäkin ehdin ampuu pystykorvani tyh-

Leskisen porukassa

ravisteli itseään ja otti kypärän päästään. Siinä oli syvä painima sisäänpäin ja kaverin otsaan samalle kohdalle alkoi kohota val-

taisa kuhmu. Kypärä oli pelastanut pojan hengen. Joskus luoti tulee sopivasta kulmasta.

"Tilanne" alkoi jo muutenkin olla ohi. Oma heitin tikkasi kranaateillaan kiviesteiden takana piileskeleviä vanjoja ja konekivääri oli pysäyttänyt koukkauksen lammen taitse.

Mutta vihollinenpa yritti vielä kerran!

Kaksi panssaroitua vetovau-

nua alkoi tulla kolistella Hepnotkon suunnalta kannet täynnä miehiä ja kummallakin hinauksessa piiskatykki. Ei kestänyt kuin hetken kun miehet oli tiputeltu kansilta. Vetovauunut tykkeyneen jatkoivat matkaa kohti Viipuria.

Nyt oli panssarintorjunnalla aika esiintyä!

Paukahti kaksi kertaa. Lyhyesti ja sotilaallisesti. Ensimmäinen oli heikompi norsupysyn laukaus ja toinen nasakampi panssarintorjuntatykin yskähdytys.

Ja vielä sama uudelleen. Vaunut pysähtyivät kuin seinään. Niissä ei sen jälkeen ilmennyt minkäänlaisia elonmerkkejä.

Venäläiset irtautuivat edestämme. Mentiin katsomaan ja auttamaan haavoittuneita. Komppania koottiin tauolle ja ruokailuun. Leskinen tarkisti tappiot ja ampumatarviketilanteen.

KOHTI VIIPURIA

Noin tunnin levon jälkeen lähdettiin marssimaan tien vasenta puolta kohti Ylä-Säiniötä.

Aluksi ei ollut kosketusta viholliseen. Ylä-Säiniön tienhaarasta alkaen alkoi kärjessä olla silloin tällöin toistuvaa laukaustenvaihtoa. Jokaisen rätistelyn jälkeen pantiin uudet miehet jatkamaan. Leskinen johti sotaa selvin komennoin karkijoukueen hänniltä.

Tultiin sitten tielkolmioon, josta eroaa tie vasemmalle Säiniön asemaseudulle ja oikealle Karhusuolle päin. Taistelu kävi kiivaana poltettujen talojen raunioiden seuduilla.

– Panssarintorjunta eteen! Vihollisen tankit pyrkivät pois Viipurista!

Edestä tullut käsky pani meidät toimintaan. Raahasimme kiväärin hiekkakuoppaan aivan lähelle Säiniölle menevää tietä. Yhtään vaunua ei kuitenkaan ilmestynyt.

Oli alkanut sataa. Väsyneistä miehistä elämä tuntui tymeältä.

– Leskinen on haavoittunut! Huhu levisi äkkiä porukassa. Komppania vedettiin pois asemista. Toiset tulivat tilalle.

Läksimme marssimaan taakse päin. Vääräkosken seutuilla väsymys voitti. Otimme teltan kuormasta, levitimme sen puoleksi, kävimme telttakankaalle maata ja vedimme toisen puoliskon peitoksi.

Herättiin vasta seuraavana aamuna, kun aurinko alkoi lämmittää. Hevonen rouskutteli viressä.

Joku kulki ohi ja ilmoitti:

– Viipuri on vallattu! □

Ässän haavoittuneiden huoltoa Viipurin operaation aikana 25.8.41

Kaatuneet viholliset haudataan taistelun tauottua

HARALD LUOTONEN

Näin tultiin Aleksandrovkaan

MAINILA jäi taaksemme 2.9. 1941. Jatkoimme samaa vauhtia kohti Aleksandrovkan kylää.

Tulenjohtueemme oli alistettu Jalkaväkirykmentti 6:lle, joka oli nuori ja reipas porukka. Etenemisen vauhti oli rivakkaa.

Saavuimme kylään seuraavana päivänä. Puolustaja oli jo odottamassa, joten valtaus ei tapahtunut ilman erimielisyyksiä.

Tällä kertaa ei operaatio kuitenkaan sujunut aivan tavanomaisten nuottien mukaan. Kylään oli nimittäin jäänyt naisia, lapsia ja joitakin sotapalveluksesta vapaita miehiäkin huolimatta siitä, että he olivat saaneet kovan käskyn siirtyä Leningradiin. Meidän tullessamme paikalle olivat nämä siviilit puolustajan asemissa, mistä he sitten taistelun jatkuessa haameet hulmuten juoksivat meidän puolellemme. Oli ihme, että kukaan ei edes vakavammin haavoittunut, vaikka molemmilta puolilta ammuttiin kiivaasti.

Puolustus oli jotenkin improvisoidun tuntuista. Niinpä eräessä vaiheessa muuan puna-armeijalainen tempaisi keskelle kivitietä pyörälavettisen konekiväärin alkaen kiivaasti paahtaa

asemiamme. Liekö tullut uskonpuute, kun naapuri hetken kulluttua jätti aseensa tielle ja pötki pakoon. Salamana syöksyi muuan meikäläinen paikalle, heitti aseensa ympäri ja antoi pitkällä sarjoilla juoksijalle lisävauhtia.

Etenemisemme jatkui. Poteroiden reunalle jääneet puoliksi syödyt ruokapakit kertoivat kii-reestä ja epäjärjestyksestä. Tap-pioita tuli toki meidänkin puolellemme.

Kylän ja Valkeasaaren aseman välimailla oli betonibunkkeri, jonka eteen pysähdyimme. Päiväkin oli illassa ja piti etsiä tulenjohtopaikka. Majoituimme pieneen notkelmaan tien vasemmalle puolelle. Siinä vietimme yötä vuoron perään istuallaan torakhtaan.

Seuraavana aamuna karisivat unet äkkiä silmistä! Edestä kuului nimittäin mahtava moottorin jyrinä ja telaketjujen kolina. Saman tien tunkeutui linjan läpi mahtava Klimi pysähtyen aivan monttumme viereen tielle.

Oli ilmeistä, että naapureille oli sattunut suunnistusvirhe. Hetken aikaa harkittuaan he ryhtyivätkin kääntämään konet-

Edessä on Leningradin puolustuksen uloin linnoitusvyöhyke

ta ympäri. Edessä oli ensin suuri mänty, joka murskautui vauhtia teräskolossin alle. Sitten oli vastassa vesioja, johon vaunun nokka vajosi – ja siinä pysyi.

Meikäläiset yrittivät moneen kertaan tuhota vaunua, mutta ilmeisesti paukut olivat liian vaatimattomia, koska tömäyksen seuraus oli joka kerta vain vaunun moottorin käynnistymisen ja yritys päästä pois ojasta. Kävi kuitenkin juuri päinvastoin: jokainen möyriminen pai-

noi vaunun yhä syvemmälle mutaan.

Illalla vaunumiehistö sai lopulta tarpeekseen, avasi tornin luukun ja antautui. Asia ei kuitenkaan ollut vielääkään selvä: seuraavana päivänä tuli paikalle avuksi toinen vaunu vetäen perässään vankkaa sinkkivaijeria. Hinausyritys kuitenkin epäonnistui ja toinenkin vaunu jäi Aleksandrovkan tielle.

Siitä se sitten alkoi, pitkä asemasota. □

Se oli ainoa mahdol

Kriegsbericht Lt. Karl Haag
Kriegsberichtstrupp Vaarala
über 7. Geb. Div.

Stabskp./Geb.Jg.Rgt.218
Str.km.102.5 am 1.9.1944

Verteilerwunsch: Lappland-Kurier; Wacht im Norden; Deutsche Polarzeitung
Revolver Zeitung; N.S.K.; Deutsche Zeitung in den Niederlanden; Europapress; finnische Presse.

Von der deutsch-finnischen Front im hohen Norden
Ein Finne gegen neun Bolschewisten

Die abenteuerliche Flucht des Matti Hakola / Von einer sowjetischen
Streifabteilung verschleppt

Im Herbst schenkt der länderechte nordkarelische Wald seinen uner-
messlichen Reichtum an Beeren und Pilzen, die als willkommenes Beiboot
von den deutschen und finnischen Soldaten der Fronten im hohen Norden
gesammelt werden. So fuhr auch der dreißigjährige finnische
Gefreite Matti Erik Hakola, die M.Pi. auf dem Rücken, mit seinem Fahr-
rad eine abseitige Straße entlang, um außerhalb des ehemaligen sowje-
tischen Dorfes, wo seine Nachrichten-Kompanie lag, im Walde den Blau-
beerensegen einzuhelmsen.

Es war ein Freitag voller Sonne, als der blonde Bauernsohn aus dem
westlichen Mittelfinnland sein Rad an den Straßenrand legte und in Holz
seine Ernte begann. Plötzlich kamen zwei finnische Soldaten durch den
Wald, von denen ihn einer in ein Gespräch über den heurigen Beerenreich-
tum verwickelte, ihn fragte, wie weit es noch bis zum Dorfe sei und in
welcher Richtung sie gehen müßten. Hakola gab bereitwillig Auskunft und
als er sich umdrehte, um den Kameraden die Richtung zu zeigen, bekam
er einen harten Schlag auf den Hinterkopf, der ihn besinnungslos zu-
sammensinken ließ.

Nach einiger Zeit wieder zu sich kam, lag er mit ausgeplünder-
ten Händen mit einem Strick auf dem Rücken gefesselt
in finnischer Uniform und sieben
von ihnen trug die
Sprachen

Esiintyminen vihollisen
asepuvussa on
kansainvälisten
sopimusten mukaan
rikos. Siihen syylistyneet
voidaan tuomita
kuolemaan vakoilijoina.
Venäläiset partisaanit
käyttivät kuitenkin
yleisesti tätä sotalakien
vastaista menetelmää
onnistuen joskus
pettämään rehellisiä
suomalaisia.
Kavaluutta vastaan oli
käytettävä kovia otteita.

JOUKKO-OSASTONI oli viimeisenä sotavuonna III Armeijajakunnan Viestipataljoona 13. Toimin sen 3. Komppaniassa puhelinmiehenä. Pataljoonan komentaja oli everstilutnantti *Jussi Vuorenmaa* ja komppanian päällikkö luutnantti *Eero Tolvanen*. Vääpelinä oli *Heikki Kalermo*.

Olin syntynyt Ilmajoella vuonna 1921, mutta palvelut koko jatkosodan ajan Lapin erämaissa. Lukemattomilla vika-partiomatkoilla olin tottunut liikkumaan korpitaipaleilla ja muutoinkin elämään erämaan ehdoilla. Sotakokemustakin oli kertynyt muun muassa Sissipataljoona 3:sta.

Kuuluin porukkaan, joka majaili Uhtuan tien varressa Vuonnisen kylässä Ylä-Kuittijärven pohjoispäässä. Yksikköme miehiä oli myös 40 kilometrin päässä Vuokkiniemessä saman järven eteläpäässä.

Vihollisen partisaanitoiminta oli vuoden 1944 kesällä vilkasta,

mikä tiesi runsaasti töitä katkotujen puhelinnyhteyksien vuoksi. Koska venäläiset esiintyivät usein suomalaisissa ja saksalaisissa puvuissa, oli meille omien tunnistamiseksi jaettu punainen kanttinauhan kappale, joka piti ommella asetakkiin tiettyyn paikkaan.

Olin kihloissa. Olimme ottaneet jo keväällä kuulutukset ja häiden piti olla joskus kesällä. Silloin tuli kuitenkin lomakielto. Elokuussa ryhdyin jälleen ajamaan asiaa ja ilokseni sainkin loman.

Sinä kesänä kasvoi Vuonnisen kylän laidassa ennätysmäärin mustikoita. Päätin poimia tuliaisiksi jonkin litran noita maukkaita marjoja. Ilmoitin kavereille retkestäni, heitin konepistoolin selkään ja läksin pyöräilemään marjamaille.

KATALA TEMPPU

Astia oli äkkiä täynnä ja olin palailemassa pyöräni luo, kun

näin harvassa metsässä lähestyvän meikäläisen partion – pari suomalaista ja ryhmän verran saksalaisia. Tällainen partion kokoonpano oli siihen aikaan ja näissä maisemissa aivan tavallinen. Puvut olivat asiallisia ja punainen tunnusnauhan pätkäkin oli suomalaisilla aivan oikealla paikallaan.

Miehet lähestyivät huolettomasti aseet selässä.

– Terve! sanoi ensimmäinen kaveri. – Löytyykö niitä marjoja?

Vastasin jotakin yhdentekevää. Juttua jatkettiin sääskistä

ja muista tavanomaisista asioista.

Toisetkin kerääntyivät ympärilleni.

– Miten pitkä matka tästä on Vuonniseen ja missä suunnassa se kylä on? kysyi juttumies.

Ryhdyin näyttämään suuntaa ja kertomaan.

Sitten filmi katkesi. Seuraava muistikuvani on, että heräsin maassa aseettomana, kädet selän taakse sidottuna. Takarivossa tuntui kuhmu ja korvissa humisi.

Minua oli vedetty retkuun oikein perusteellisesti! Mitään se

→
Vuonnisen kylän rantaa SA-kuva

Se oli ainoa

lityksiä ei tarvittu. Porukka muuttikin saman tien kielen venäjäksi.

Lähdettiin vaeltamaan etelään, jotta olisi päästy kiertämään Ylä-Kuittijärvi.

Oli elokuun 25. päivä – aurinko paistoi ja helle jatkui. Kädet oli jatkuvasti sidottu selän taakse ja mäkärät purivat ankarasti. Hiki valui silmiin. Mietin koko ajan, miten voisin jättää viestejä kavereille, jotka aikanaan tulisivat minua etsimään, mutta en keksinyt mitään keinoa.

Partisaanipartio vaikutti väsyneeltä. Se oli selvästi palamassa omalle puolelleen.

Pysähdyttiin ruokailemaan. Ei ollut kavereilla kovin kummoisia eväitä – limppua ja kaurapuuroa tai jotain sen tapaista. Ei maistunut.

Ruokailun ajaksi käteni irrotettiin ja vyölläni ollut mahtava sotapuukko otettiin pois. Konepistoolin piippu oli koko ajan tarkoin suunnattu vatsaani.

ON PÄÄSTÄVÄ PAKOON – VAIKKA HENGEN MENON UHALLA

Niin meni se päivä ja toinenkin. Yö oltiin nuotiolla, mutta en saanut nukutuksi hankalassa asennossa kädet sidoittuna ja mäkärrien purressa. Koko ajan harkitsin erilaisia pakosuunnitelmia. Ne olisi toteutettava ennen kuin ehdittäisiin kiertää järven ympäri venäläisten linjoille – silloin kaikki olisi myöhäistä.

Pakoon oli päästävä – vaikkapa sitten siinä hommassa menisi henki . . .

Toisen päivän iltana majoituttiin taas nuotiolle. Panin merkille partisaanien lisääntyvän väsymyksen – sitä olisi käytettävä hyväksi. Toiminnan hetki voisi olla tänä yönä . . .

Majoituttiin kahdelle nuotiolle, joiden väli oli parisenkymmentä metriä. Toisella nuotiolla oleili viisi partisaania, toisella

minun lisäksi neljä vanjaa, jotka vartioivat minua kukin vuorollaan. Käteni sidottiin jälleen yöksi selän taakse. Ylläni oli myös vyö, josta riippui pitkä sotapuukkonni. Se oli käännetty eteen, että en saisi sitä käsiini.

Oleiltiin tiheikössä suon reunassa. Nuotiolta toiselle ei ollut suoraa näköyhteyttä.

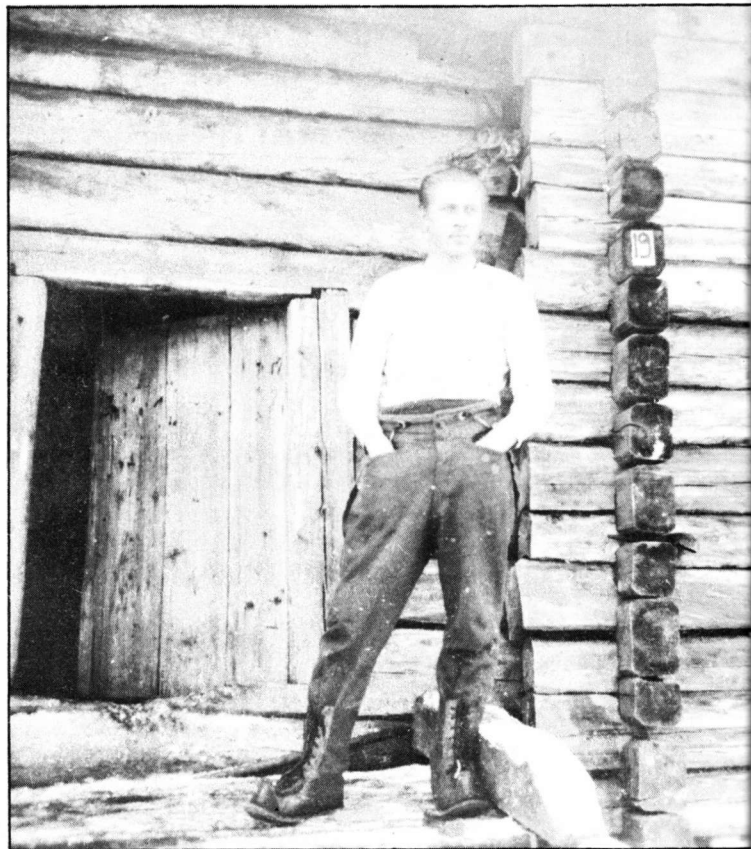
Olin jälleen nukkuvini, mutta tarkkailin ympäristöä varovasti toista silmääni raottaen.

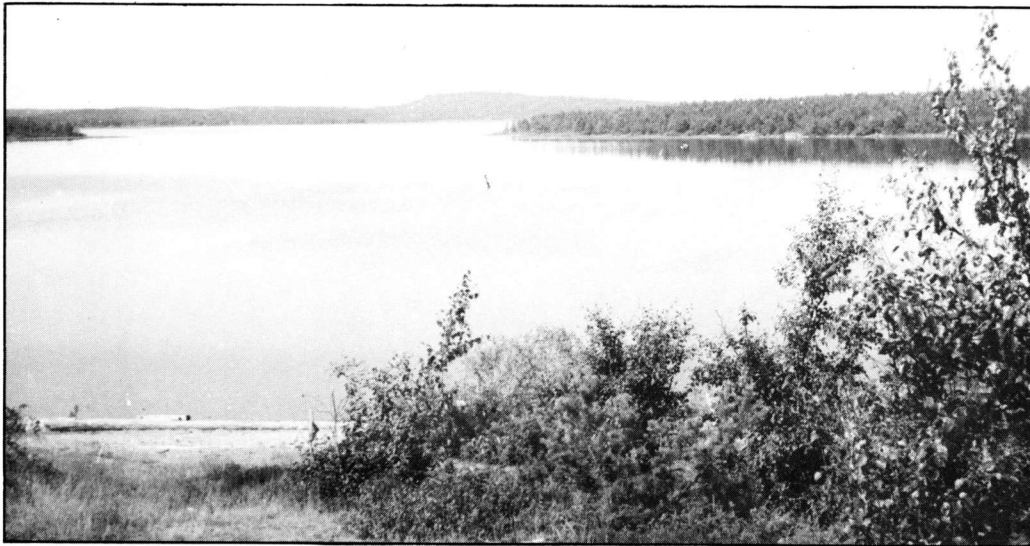
Yksi toisensa jälkeen porukka vaipui unen helmoihin. Vain vartiomies istui hereillä nojaten puuhun konepistooli polvillaan.

Äkkiä huomasin konepistoolimiehen torkahtelevan – pian hän olisi täydessä unessa. Silloin olisi tilaisuus lähteä juoksemaan pensaikkoon ja sitä kautta pakoon.

Korpivaellus kädet sidottuna ja ilman asetta ei kuitenkaan houkutellut – oli keksittävä jokin tehokkaampaa.

Vilkaisin jälleen vartiomiestä. Tämä oli täydessä unessa. Nyt oli toiminnan hetki!

↑ Vuokkiniemen neitseellistä maisemaa

← On taas tultu vikapartiosta. Ilmajokisen Matti Hakolan käsissä ei siihen aikaan pieni mies paljoa painanut

↓ Siinä on Vuonninen, runolaulajien kylä, Ylä-Kuittisen takana

TEHOKAS LÄHITAISTELU

Alumiinituppinen sotapuukkonni oli yössä etupuolella. Sain taakse sidotut käteni kiinni vyöhön ja varovasti kiersin sitä vartalon ympärillä. Vyön solki veti puukon tuppineen käsiini.

Sitten olikin jo helppo saada puukko ulos tupesta. Siteiden nirhaaminen puukolla poikki oli vaikeampaa, mutta lopulta sekin onnistui.

Kädet olivat pahasti puutuneet. Liikuttelin niitä varovasti saadakseni veren kiertämään.

Nyt oli vielä saatava ase!

Molemmilla puolillani vieressäni nukkui konepistoolilla aseistettu partisaani. Aseet olivat miesten alla siten että kumppaakaan ei saanut otetuksi salaa. Toinen miehistä oli se parhaiten suomea puhuva aseenaan Suomi-konepistooli, joka oli osaksi hänen allaan.

Se olisi tuttu ase ja toimisi varmasti! Se oli vain saatava haltuun...

Tiesin olevani isompi ja vahvempi kuin vieressäni oleva partisaani. Lisäksi minulla oli kädessä ”pohojalaasten” vanha tehokas ase – julma sotapuukko.

Heittäydyin miehen päälle. Vasemmalla kädelläni puristin häntä kaikin voimin kurkusta ja oikealla kädellä katkaisin miehen kurkun käteni ja leuan välistä. Mies ei päästänyt ääntäkään.

Otin konepistoolin esiin, tarkistin, että patruunoita riitti ja siirsin vaihtimen kestotulelle. Sitten tikkasin sarjan kuhunkin

tällä nuotiolla nukkuvaan partisaaniin – ensin tarkasti puuta vasten nukkuvan vartiomiehen päähän, sitten nopeasti kumppaankin nuotion takana nukkuvan.

Sitten vain ase käteen ja täyttävauhtia metsän peittoon!

PAKOON!

Olin valinnut pakosuunnan toisen nuotion ja suon reunan välistä tiheikköä pitkin – toisella puolella oli harva metsä ja vartiomies.

Ehdin juosta vain muutamia kymmeniä metrejä, kun takaa toisen nuotion suunnalta alkoi tulla pitkiä konepistoolisarjoja.

Lisäsin vauhtia.

Sitten tärähti jalassa – kuin olisi kepillä napakasti lyöty säärilihakseen. Luoti oli osunut.

Lihashaava ei kuitenkaan haitannut juoksua. Painelin täyttä vauhtia monet kilometrit saadakseni etumatkaa takaa-ajajista. Sitten pysähdyin sopivalle harjanteelle, jossa voisin vaikka puolustautua – patruunoitakin oli vielä puoli lippaallista.

Tutkin havaa. Luoti oli läpäissyt pohjelihaksen. Sidoin reiän alushousun kappaleella ja jatkoin matkaa.

Kävellessäni tutkin konepistoolia – ja huomasin saaneeni oman aseeni takaisin!

Otin suuntaa auringosta ja suunnistin suoraan itään päästäkseni Ylä-Kuittijärven rantaan, missä kulki Vuonnisen ja Vuokkiniemen välinen tie. Näin tulin Ponkalahden autioon ky-

lään. Kätkeydyin vasta tehtyihin heiniin levähtämään, kun il-takin jo hämärsi.

Uni ei tullut. Hetken kuluttua nousin ylös ja totesin, että oli ollut virhe pysähtyä ollenkaan: jalkaan oli tullut sellainen tuska, että piti irvistellä puolisen tuntia ennen kuin se otti päälleen.

Kävely oli vielä vaikeampaa ja askel lyhyt.

Iltapäivällä alkoi edestäpäin kuulua lehmänkellojen ääntä. En uskaltanut näyttäytyä, vaan jäin odottamaan lehmänhakijota – jotakin olin oppinut ja hyväuskoisuus oli karissut.

He tulivat aikanaan, vanha mies ja kaksi pikkutyttöä, tuttuja Vuokkiniemen karjalaisia. Tytöt lähtivät viemään sanaa kylän puhelinkeskukseen ja pian pääsin hevoskyydissä omien luo.

Seuraavana aamuna kuulin, että tapaamani partisaaniporukka oli nähty Raatteen tien suunnalla. Rajajääkäripataljoona 8:n miehet kertoivat matkamiehiä olleen vain viisi. Niiden neljän muun pitikin kyllä jäädä sinne nuotiolle...

KANSAINVÄLINEN KUULUISUUS

Vuonnisen kentäsairaalassa tuli minua haastattelemaan saksalainen sotakirjeenvaihtaja luutnantti *Karl Haag*. Suomalaisen tulkin avustamana hän kirjoitti melko hurjan tarinan, jonka otsikko oli ”Yksi suomalainen yhdeksää bolsheviikkia vastassa”. Se lähetettiin ainakin seitsemälle saksalaiselle lehdelle ja tietotoimistolle, mutta lienee tuskin koskaan ilmestynyt – välirauha katkaisi pian asevelisuhteet saksalaisten kanssa.

Monen sairaalaportaan kautta päädyin Kajaanin sotasairaalaan. Pian rauhanteon jälkeen pidettiin sitten ne häätkin Ilmajoella.

Rovasti katseli kuulutustodistusta ja virkahti:

– Olettekos te nyt harkinneet asiaa näin kauan, kun kuulutukset olivat jo vähällä mennä vanhaksi?

– Eipähän siinä ollut mitään harkitsemista, vastasin. – Oli vain vähän muita touhuja tässä välillä... □

Joitakin valitettavia poikkeuksia lukuunottamatta rintamajoukot kohtelivat yleensä sotavankejaan hyvin. Antautumisen jälkeen heidät koettiin ammattitovereiksi eikä enää vihollisiksi. Masentunut sotavanki ilahtuu vähäisestäkin ystävällisyydestä.

Eipä näytä poikia pahemmin surettavan! Vartiomieskin on aseistettu vain puisella nuijalla.

VAHVENNETTU 1./JP 4 sai 7.9.1941 varmistustehtävän Aunuksesta itään olevassa Kuittisten kylässä.

Kersantti Vuorisen partio palasi iltapäivällä Suurselästä tuoden mukanaan viisi vankia, yliluutnantin ja neljä sotamiestä, jotka oli kirjaimellisesti ajettu kumoon talon nurkkaa kiertävässä raitin mutkassa.

Kuulustelu pidettiin karjalaisatalon toisessa kerroksessa, siis läävän yläpuolella olevassa avarassa pirtissä, missä päällikkö komentoryhmineen piti majaa.

Vangit osoittautuivat tilapäisjoukoksi, minkä yliluutnantti oli koonnut harhailijoista tarkoituksena pyrkiä omien yhteyteen. Yliluutnantti tuijotteli masentuneena ulos ikkunasta, mistä näkyi kappale kuraista maantietä ja sen takana samea jokipahanen.

Ohi ajoi kaksi sotasaaalis-Vickersiä, torneihin maalatut mustat suorat hakaristit näkyivät selvästi.

– Nemetskie! – Saksalaisia! ilahtui yliluutnantti.

– Što eto? – Se on kompassi, suomalainen kompassi. – Ponimajul Horošoje delo!

Siinäähän olisi hyvä selitys heidän tappiolleen – kun on saksalaisiakin vastassa!

Selitin hänelle piirroksin vanhan suomalaisen ja uuden saksalaisen vinon hakaristin sekä saksalaisen suoran panssariristin eron. Kerroin myös talvisodasta, minkä hän leningradilaisena hy-

vin tunsi ja mainitsin noiden ohiajaneiden olleen heidän omia vaunujaan.

Tämä sai hänet entistäkin apeammalle mielelle. Välillemme syntyi kuitenkin tietty luottamus, sillä olinhan ainoa vihollinen jonka kanssa hän saattoi keskustella.

PERUNOITA JA POLITIIKKA

Vangit eristettiin peräkamariin, sillä odotimme saavamme lisää harhailijoita. Näin pientä joukkoa ei kannattanut lähteä erikseen kuljettelemaan.

Huoneessa ei ollut kalusteita, joten yliluutnantti komensi miehensä riviin peräseinämälle ja istuutui itse vastapäätä. Vankien valvominen oli uskottu huolekseni ja seisoskelin oven-suussa.

Yliluutnantti pyysi minua kohteliaasti tulemaan luokseen.

Jätin kiväärin varmuuden vuoksi oven ulkopuolelle, palasin kamariin ja istuuduin yliluutnantin viereen.

Hänellä tuntui olevan ankara puhumisen tarve.

– Puhuteko englantia? hän aloitti kankeasti.

Nyökkäsin.

Hän alkoi kertoa vaiheitaan:

– Olen sähköinsinööri, siis siivilimies. En lainkaan pidä tästä sodasta! Minulla on perhe Leningradissa ja haluaisin vain tehdä rauhassa omaa työtäni.

PIENELLE PAHAA!”

Mitpä siihen oli sanomista – niin kai useimmat halusivat, molemmilla puolilla.

Sitten hän innostui kyselemään:

– Pakotetaanko Suomen työlläiset taistelemaan neuvostotovereitaan vastaan? Kiduttavatko suomalaiset sotavankejaan? Luovutetaanko heidät valkokaartin komisaarien käsiin?

Selvittelin asioita parhaani mukaan ja sain hänet rauhoittumaan. Arkitodellisuus palasi mieleen. Hän käänsi puheen jälkeen venäjäksi todeten, että niin hänellä itsellään kuin miehilläänkin oli kova nälkä – voisiko saada jotakin syötävää?

Miehet nyökkittelivät innokkaasti.

Tiesin talon takana olevan puoliksi nostetun perunamaan, joten noudin kiväärini ja viittasin yhtä sotamiestä mukaani:

– Perunoita, pottuja, *potatis*, *poteitous!*

Mieleeni ei sillä hetkellä tullut venäjänkielen sanaa.

Miekkonen näytti vähän säikähtäneeltä, kun samalla tein kädelläni kaivamista kuvaavia liikkeitä ja viittoilin ulos kamarin ikkunan suuntaan. Mahtoi ajatella oman hautansa kaivamista.

– *Kartoffeln!* kokeilin saksaksi.

Nyt kirkastui ilme:

– *Vot, vot!* Kartushki!

Sitten painuttiin vilkkaasti

pottupellolle. Pian oli pusakan helmallinen perunoita kaivettu, huuhdottu joessa ja pakeissa porisemassa.

Tasasimme ruokia vankien kanssa, heillähän ei ollut mitään omasta takaa ja pistimme vielä lopuksi korvikkeet. Kiitokseksi vangit tarjosivat mahorkkaa, mistä käärimme toinen toistaan ruttuisempia sätkiä. Vanjoja nauratti moinen taitamattomuus, sillä heidän käsistään lähti pölli kuin koneen jäljiltä.

HERRASMIES

Aamuvarhaisella yliluutnantti herätteli minut hienovaraisesti ja pyysi englanniksi päästä aamupesulle. Viittasin sotamiehiin kysyen – entäs nuo?

– Ei tarpeellista, sanoi yliluutnantti ja tahtoi minut mukaansa.

Kävelimme joen rantaan, missä hän veti repustaan suurehkon nahkalippaan ja ryhtyi ylepenä esittelemään sen sisältöä. Siinä oli moitteeton kokoelma kaikkea mitä tarvitaan paranaajaan, kampaamiseen, kynsien hoitoon ja vaatteiden puhdistamiseen. Vain saapasharja kiillokkeineen oli eri pussissa.

– Vaimon lahja, hän selitti.

Sitten piti vielä katsella perhevalokuvatkin. Noin puolen tunnin jynssäämisen jälkeen mies oli kuin uudesti syntynyt ja

tuoksui kuin hajuvesipuoti. Kelpasipa tätä herraa nyt saatella!

PÄTEVÄ PROPUSKA

Aamupäivällä sain tehtäväkseni noutaa I Joukkue kymmenkunnan kilometrin päästä pohjoisesta, missä se oli varmistamassa Tienselän suuntaa. Pahainen käräytye sukelsi pensaikkoiseen metsään noin kilometrin ajon jälkeen ja olin tuskin jättänyt aukean, kun punasotilas törmäsi keskelle tietä jääden pistin tannassa odottamaan tuloani.

Ehdin parahiksi jarruttamaan niin, että rotanhäntä vain kutitteli mahaani. Mies oli selvästi hermostunut, peloissaan ja väsynyt – toisin sanoen vaarallinen.

Seisoimme tovin liikkumatta mittailen silmillämme toistemme aikomuksia. Aloitin varovasti antautumisneuvottelut. Hän oli yksin, ei ruokaa, harhaillut kolme vuorokautta, halusi antautua, mutta varmuuden siitä ettei tule ammutuksi.

Selitin että meillä on vankina muitakin tovereita – hyvin kohdellaan, ruokaa annetaan. Lupasin tehdä hänelle *propuskan*, kulkuluvan. Kehotin häntä heittämään vintofkansa läheiseen puroon.

– *Njet!* Ensin propuska!

Elämänsä varrella varovaisesti oppinut neuvostosoturi oli kovana.

Kävihän se. Kaivoin taskustani Kultaleima-askin, jossa tärkeä leima oli jo valmiina, kuin sitä varten – ja vielä komea! toiselle puolelle kantta tekstasin:

”TÄMÄ ON VANKINI. ÄLKÄÄ TEHKÖ PIENELLE PAHAA!”

Ja nimi alle.

Jo lensi vintofka puroon. Painimme pillit palamaan ja kaveri läksi iloisesti tallustamaan taaksepäin, savuja pölytellen ja propuskaa heilutellen. Mennessään hän hoki vielä viimeksi antamaani avainhenkilöä koskevaa neuvoa:

– *Kapitan, kapitan...*

Palattuani parin tunnin kulluttua tapasin vankini onnellisena muiden sotamiesten seurasta. Heti minut nähtyään hän viuhtoi lapullaan:

– *Propusk ozen horoshij!* – Tosi hyvä propuska!

Yliluutnantti tervehti hänsi ja hymyi hiukan pidättyvästi toisen innolle.

Vangit lähetettiin taakse, sillä lähtöhetkemme lähestyi.

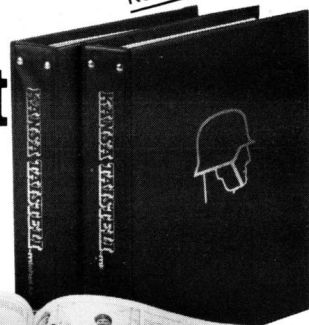
Immeekseni sain lukea tuosta vangistani vielä myöhemmin. Hän oli nimittäin säästänyt sen propuskansa ja näyttänyt sitä TK-miehelle. Tämä teki rintamalehteen jutun osoitukseksi sotilashuumorista. Voihan sitä tietenkin niinkin kutsua, vaikka ihan vakavassa mielessä sitä asiakirjaa tehtiin – rotanhäntäpistin mahaa vasten! □

Suomalaisten panssarivaunujen ja lentokoneiden hakaristi oli ikivanha kansallinen tunnus eikä natsimerkki

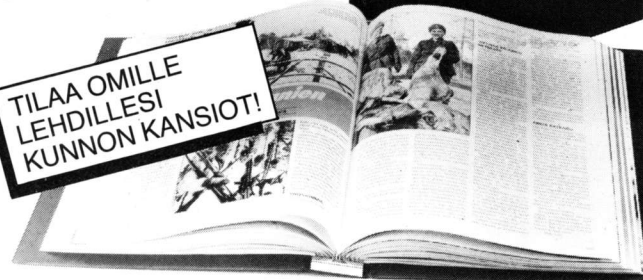

Kansa taisteli- lehden vuosikerrat KANNATTAA SÄILYTTÄÄ!

Väri
tummanruskea,
kultapainatus

TILAA OMI-
LEHDILLES-
I KUNNON KANSIOT!

Tosivahvassa dokumenttilehdessä on historiallisesti ainutlaatuinen aineisto. Vanhat vuosikerrat ovat kysytyä tavaraa!

Hinta 20 mk/kpl
(+ postitus- ja käsittelykulut 8,50 mk/1 kpl, 10 mk/2 kpl, 17,50 mk/3-5 kpl).

LEIKKAA TÄSTÄ. POSTITA HETI. LEIKKAA TÄSTÄ. POSTITA HETI.

Vastauslähetyks
HKL 38 Lupa 365

Sanoma Aikakauslehdet
Kansa taisteli
Tilaaajapalvelu
PL 109
00003 HELSINKI 300

KANSA TAISTELI

-miehet kertovat

TILAUSKORTTI VUOSIKERTAKANSIOT

Haluan kerätä Kansa taisteli -lehdistäni ainutlaatuisen ja historiallisesti arvokkaan lukupaketin.

Tilaan Kansa taisteli -lehden vuosikertakansioita.

___ kpl. Hinta 20 mk/kpl (+ postitus- ja käsittelykulut).

Haluan mukaan ilmaisen vuosikertatarran.

Sukunimi		Etunimi	
Osoite		Puh.	
Postinumero	Postitoimipaikka		

Tarjous koskee vain Suomeen tulevia tilauksia. Hinnat ovat voimassa 31. 12. 1985 saakka.

KASKU KIERTÄÄ

HELPPO KYSYMYS

Peruskoulussa opiskel-
laan naapurimaan maan-
tietoa. Opettaja kyse-
lee läksyä:

- Mitä tiedätte ker-
toa Petroskoista?

Pikku-Kalle viittaa
innokkaasti ja ilmoit-
taa:

- Meidän Ukki val-
tasi sen!

Ilpo Lehtinen, Kuusankoski

KÄSITTEET SELVIKSI

Palkattu puolueagitaat-
tori lopettaa puheensa
kolhoosin kokouksessa:

- Voin vakuuttaa
teille, kalliit toverit, että
kommunismien voitto hää-
möttää jo horisontissa!

- Anteeksi, toveri
agitaattori, mutta mikä
on horisontti? tiedustelee
puhetta tarkkaavaisesti
kuunnellut Ivan.

- Mene ja katso tieto-
sanakirjasta! kivahtaa
puhuja.

Ivan tekee työtä käs-
kettyä. Ja siellähän se
asia on selvästi kerrottu:
"Horisontti on näennäi-
nen linja, joka erottaa
maan taivaasta. Jos sitä
lähestyy, siirtyy se vas-
taavasti kauemmas."

ILPO JÄRVINEN

Syyskuun neljäntenä päivänä

Minä kerroin...

Minä kerroin syyskuun 4. päivänä
kuudelle keskikaljapullolle
jotka ostin Valintatalosta,
minä kerroin polut läpi korpien,
aseveljet vierellä, taistellen.
Minä muistin öitä Aunuksen
ja päiviä Karjalan Kannaksen
ja Viipurin kuolevan kaupungin.

Ja kerroin vielä muutakin...

Minä kerroin vaarasta Isänmaan,
hädän hetkistä kansan ja vapaan maan.
Miten Summan tulihelvettiin
ja kuolevaan Viipurin kaupunkiin
tuhat nuorukaista ja taas tuhat jäi
rynnäten päin...

Tämän kerroin siis minä sodasta,
sille kuulijalleni ainoalle,
eli kuudelle keskikaljapullolle.

Petroskoissa ilmestyvän Punalippu-lehden numero 5/1985 on omistettu Suuren Isänmaallisen sodan muistolle. Artikkeliksi Sodan aattona on puolestaan omistettu Helge Seppälälle, jonka Suomi hyökkääjänä 1941-kirjasta esitetään puolenkymmentä pitkää sitaattia. Samaan artikkeliin sisältyy katkelmia neuvostoliittolaisesta teoksesta Karjalan rintama Suuressa Isänmaallisessa sodassa 1941–1945. Sitaittien alkuperää ei kaikissa kohdin selvästi mainita, joten lukijalle saattaa jäädä epäselväksi, mitkä kohdat on lainattu Neuvostoliiton virallisesta historiasta ja mitkä ”suomalaisen tiedemiehen” Helge Seppälän kirjasta.

Sama lehti kertoo muun muassa Neuvostoliiton Sankarista Nikolai Varlamovista, joka sydänkesällä 1943 Rukajärven lohkolla ”heitäytyi vihollisen konekiväärin päälle ja siten avasi tien komppanialleen”.

Lehti kertoo edelleen: ”Kesäkuussa 1944 Leningradin ja Karjalan rintaman joukot siirtyivät kenraali Góvorovin ja Meretskovin johdolla hyökkäykseen Viipurin–Petroskoin suunnalla ja iskivät Karjalan kannaksella ja Etelä-Karjalassa ryhmityneitä saksalais-suomalaisia joukkoja vastaan tunkien ne valtionrajalle.”

Irmeli Hännikäinen väitteli muutama vuosi sitten Helsingin yliopistossa tohtoriksi sotaveteraanien asioista. Tutkimukseen sisältyy mo-

nia mielenkiintoisia tietoja – esimerkiksi:

– Maaseudun miehillä oli sodassa hiukan suurempi riski vammautua kuin muilla. Tämä johtui ilmeisesti siitä, että kaupunkien ammattimiehet toimivat usein muissa aselajeissa kuin jalkaväessä tai olivat osin kotiseudulla teollisuuden palveluksessa. Jalkaväen tappioluvut olivat tietenkin suurimmat. Alueellisesti kärsivät eniten Viipurin ja Lapin läänit.

Vaarallisimmat ”ammatit” sotatöissä löytyivät nekin jalkaväestä siten, että konekivääriyhtymän johtajan tehtävä oli vaarallisin – hänen vammautumistodennäköisyytensä oli 11,25-kertainen verrattuna jalkaväen joukko-osaston miehen keskimääräiseen todennäköisyyteen. Vastaavat luvut konekivääriyhtymän miehen, konekiväärijoukkueen johtajan ja kiväärijoukkueen johtajan osalta olivat 7,64, 7,50 ja 7,13. Jalkaväen huoltomiehen vammautumistodennäköisyys oli 0,65-kertainen verrattuna tämän aselajin keskiarvoon.

Vaarallinen ikä oli 20 ja 21 vuotta. Tällöin riski oli sitä suurempi mitä lyhyemmän ajan asianomainen oli ollut ”linjassa”.

Varsinainen kuoleman kandidaatti oli siis tutkimuksen mukaan Viipurin läänin maalaiskunnasta kotoisin oleva parikymmenkesäinen konekivääriyhtymän johtaja, joka oli ollut rintamalla vähemmän kuin vuoden.

”Laitetaas soimaan syyskuun suositut,
kuvulutti Seppälä, kun Emmaan
”luotilevyä” asetteli.”

Eräs lukijamme ottaa kantaa Osmo Jussilan kirjaan Terijojeen hallitus 1939–40. Hän on sitä mieltä, että Suomestakin oli tällöin tarkoitus tehdä neuvostotasavalta eikä vain satelliitti, kansandemokratia. Hän perustelee käsitystään muun muassa puheella, jonka Molotov 30.6.1940 piti Moskovassa Liettuun ministerille Krevelle:

”Teidän tulee olla siinä määrin realisteja, että käsitätte pienten kansojen tulevaisuudessa tulevan häviämään. Teidän Liettuunne yhdessä toisten Baltian kansojen kanssa, Suomi mukaanluettuna, tulee liitettäväksi neuvostokansojen kunniakkaaseen perheeseen.”

Harvennus on tietenkin toimituksen.

Aulis Jorma Aaro Laitinen, 23.5.1927 syntynyt viipurilainen ”nuorisoveteraani”, etsii yhteyttä sotakaveriinsa, jotka voisivat todistaa, että hän palveli vuosina 1943–44 lähettinä merivoimien Helsingin Laivastoosemalla. Paperit ovat muutoissa hävinneet eikä sota-arkistosta löydy todisteita. Komppanian vääpelinä oli sotilasmestari Viljo Hanttu.

Aseveli Laitinen lähettää terveisiä kaikille palvelustovereille. Hänen osoitteensa on Karhulantie 2 I 311, 00910 Helsinki.

Neuvostoliiton lehdet kertovat, että sotaveteraanit ovat saaneet uusia etuisuuksia: niinpä sotavammaisen voi lääkärin suosituksesta saada ilmaiseksi henkilöauton – lähes 400.000 sotainvalidia on jo saanut autonsa.

Väkilukujen suhteen huomioonottaen tämä merkitsisi Suomessa noin 8.000 ilmaista autoa. Kun vain näkisi!

Kaukopartiomiehet ovat eri yhteyksissä ottaneet vanhasta kantaan kirjailija Pietolan hyökkäykseen – tähän leimasi julkisessa sanassa sissimme mitättömiksi seikkailijoiksi ja naisten ja lasten murhaajiksi.

Kyllä kaukopartiomiehet olivat tosi kovia miehiä ja maineensa ansainneet. Osasto Vehniäisen veteraanit muistuttavat, että heidän tappionsa kaatuneina olivat 30 prosenttia, kun muun kenttäarmeijan vastaavat menetykset olivat 10 prosenttia. Osasto Kuismasen aseveljet korostavat, että kaukopartioiden ensisijainen tehtävä oli aina tiedustelu, joka säästi etulinjan miesten verta.

Aseveli Pyörälä Vihannista huomauttaa, että tämän vuoden toukokuun numerosamme julkaistussa artikkelissa Kenkä otettiin takaisin sivulla 166 olevassa kuvassa oleva teksti on virheellinen: vasemmalla on luutnantti Helle ja oikealla luutnantti Aura eikä päinvastoin.

Kesäkuun lehden sivulla 187 on kerrottu, että 11.D:n JR 8 nuorennettiin ja JR 50 ”vanhennettiin” talvella 1942 Syvärillä. Pari JR 50:n aseveljeä väitti asian olevan päinvastoin. Mikä lienee totuus? □